

התאחדות

שע"י איחוד התלמידים דיסאטמאר • בישיבה גדולה ומתיבתא ק"י

פניני התורה

סבר, שחייבין לחלוק את היו"ט שיהא חציו לה' וחציו לכם לאכול ולשתות, ור' אליעזר אומר או כולו לה' או כולו לכם. ובמס' שבת (דף קט.) אמרו מפני מה בני בבל עשירים מפני שמכבדים את המועדות, והיינו במאכלים טובים.

ולכאורה לר' אליעזר שיש לעשות כולו לה' למה יוותרו על עשירות והרחבת הדעת לעבוד את ה' מתוך מנוחה מראת הפרנסה. אך יש עוד סגולה לעשירות והיינו ליתן צדקה כדרשת חכמינו ז"ל (תענית ט.) עשר בשביל שתתעשר. וזה כוונת המדרש ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה, כלומר שישמחו ביו"ט מתוך שיעשנו כולו לה' ולתורתו כר"א דאמר כולו לה'. וק"ש דא"כ באיזה זכות יהיו עשירים, לפיכך משה מזהיר את ישראל עשר תעשר וע"י זה תתעשר.

(ילקוט האורים)

הי' הקב"ה המוכר שמח וגם שימח את ישראל. וזה שאמר, עשיתי ככל אשר ציוונו את המצוות במתן תורה, והיינו ושמחתי את אחרים בו, כשם שהקב"ה בנתינתו את התורה שמח ושימח את אחרים. (חזק סופר)

במס' מגילה (לא.) לפיכך אנו קוראים את התוכחה צעת הזאת בסוף השנה, כדי שתכלה שנה וקללותיה וגרסה שהענין, הוא על דרך שכתוב ושלמה פרים שפתינו, שמתוך שאומרים פרשת קרבנות צפה נחשז כאלו הקרבנות וכן מתוך אלו קוראין צפה פרשת התוכחה נחשז כאלו חלילה נתקיימו הדברים אללנו צפועל, ואם ח"ו נגזר ענין לא טוב כבר ילאנו חובותינו צקריאה, ויצאו עלינו רק צרכות טובות. (תפארת שלמה)

וענית ואמרת לפני ה' אלוך ארמי עובר אבי וירד מצרימה.

פירש"י וענית לשון הרמת קול.

י"ל עפי"מ דאיתא בגמ' (ברכות כ"ד:) המשמיע קולו בתפילתו הרי זה מקמני אמונה, שסובר שהשי"ת אינו בוחן לבבות ומחשבות ח"ו. ולפי"ז נמצא שאם יאמר האדם בתפילתו דבר אשר מזה נראה שהקב"ה יודע מחשבות, או רשאי לאדם להתפלל בקול רם. והנה כאן אומר ארמי אובד אבי והיינו כפירש"י שלבן ביקש במחשבתו לעקור את הכל, והקב"ה הצילנו מידו כי ידע את מחשבת לבן הרעה, ולזה שפיר כ' רש"י וענית בהרמת קול, דכיוון שהאדם מספר שהקב"ה ידע את מחשבות לבן הרשע, ע"כ אין חשש שבהרמת קולו נראה מקמני אמונה, אלא שפיר רשאי להרים קולו משום פרסומי ניסא. (תוכחת התורה)

לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי.

י"ל דאיתא בגמ' (הוריות יג.) האוכל ממה שאכלו עכבר משכח תלמודו, עוד אמרו (דברים רבה פ"ג ס"ג) מי שאינו נותן מעשרות כראוי עכברים באים ואוכלים תבואתו. וזהו לא עברתי ממצותיך, שנתתי מעשר כראוי, ומכח זה ולא שכחתי מה שלמדתי, כי לא היו העכברים אוכלים התבואה. (המגן אברהם צדק רענן)

עשיתי ככל אשר ציוונו.

פירש"י שמחתי ושימחתי בו, ולכאורה איך מרמזו דבר זה בהכתוב שלפנינו.

ונראה דאמרו חז"ל (ברכות ה.) דבכל מקום המוכר עצב והקונה שמח, אבל במתן תורה

ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך. וקשה דהלשון והשיגוך נראה כמויתר. ונראה דהנה יש שהקב"ה משפיע טובה לאדם, אך היות שהדבר נראה כרע בעיני האדם, ע"כ הוא בורח מזה והטוב אינו משיג אותו. וע"ז התפלל דוד המלך (תהילים כג ו) אך טוב וחסד ירדפוני, שהחסד ירדוף אותי. כי לפעמים אין לאדם דעת לרדוף אחר הטוב וחסד רק הוא בורח ומונע ידו מהם, לזה התפלל שהם ירדפוהו וישיגוהו. וזהו שאמר הכ' ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך, שירדפו אחריו וישיגוך אף אם תברח מהם, כי חפץ הקב"ה להטיב לך ושתזכה בהברכות. (דגל מחנה אפרים)

וושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלוך ולביתך.

איתא במדרש ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה לפיכך משה מזהיר את ישראל עשר תעשר, והוא תמורה. ונל"פ דאיתא בגמ' (פסחים סח:) דרבי יהושע

שמועות טובות...

מליצות ואמרים. על נפש עייפה במים קרים, בלשון חכמים, בשינון נאמרים

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה (כ"ו א):

פעם ביקר אדמו"ר אחד מא"י אצל הרה"ק ר' יחזקאל מקוזמיר זצ"ל וסיפרו אודות ההרחבת גבולי קדושה בא"י, ותוך כדי השיחה הכיר הרה"ק כי שמץ מינות נזרקה בו, ואינו מתנהג לגמרי בדת הישראלית. שאל אותו הרה"ק:

הידעת מדוע נקראת ארצינו הקדושה בשם ארץ ישראל, ולא ארץ אברהם או ארץ יצחק?

כן! - השיב האדמו"ר - כי אילו הי' שמו ארץ אברהם היו בני ישמעאל באים לתבוע חלק ונחלה בהארץ, וכן אילו הי' נקראת ארץ יצחק באו זרע עשיו לתבוע חלק ונחלה בהארץ. אבל עכשיו שנקראת הארץ ארץ ישראל, הכל יודעים כי לא ניתנה הארץ אלא לעם ישראל.

"ואני אומר לך טעם אחרת יותר מתיישבת אצלי - העיר הרה"ק - והוא שהכינוי ארץ ישראל בא לציין שלא ניתנה הארץ אלא למי שמתנהג בשלימות בדת ישראל...!"

רבינו הק' בעל דברי יואל זצ"ל העיר פעם בדרך צחות על מה שנמלו הציונים שר"י השם "ישראל" לעצמן, כי לפני הרבה שנים נתן שרו של עשיו השם "ישראל" ליעקב במתנה (בראשית ל"ב כ"ט) וכחיום לקחו שרו של עשיו בחזרה...

ובאת אל הכהן וגו' (שם ג') וחז"ל אמרו (כתובות ק"ח): כל המביא דורון לת"ח כאילו מקריב ביכורים:

בעיר סלאנים התגורר משכיל אחד שונא מושבע להג"ר ר' אייזל חריף זצ"ל. פע"א החליט להתלוצץ בחשבון הרב שלח לו מתנה באמרו שהוא לקיים מאמרם ז"ל כל המביא דורון לת"ח וכו' ועם המתנה הניח התמונה של הג"ר אייזל שהי' מצויר באופן בזוי וגנאי, וכ' לו תחתיו שכן הוא המנהג אצלו כששולח מתנה לחבירו מניח עמו

התמונה של חבירו. שלח ר' אייזל בחזרה איזה מתנה להמשכיל והניח אצלו תמונה של דבר אחר. וכ' לו תחתיו שהיות שהמנהג אצלך כששולחים מתנה להניח התמונה שלך, ע"כ הנחתי ג"כ התמונה שלך...

וה' האמריך היום להיות לו לעם סגולה כאשר דבר לך ולשמור כל מצותיו (שם י"ח):

הגאון ר' יונתן אייבשיץ זצ"ל נפגש פעם עם כומר אחד שעמד בעבר הגדר, ור' יונתן איחל לו. הרכין עצמו הכומר על הגדר לכיוון ר' יונתן ושאל בליצנות: "האיך יתאמת מש"כ בתורתכם שאתם מובחרים מכל האומות? הלא כשאני מסתכל עליך אני רואה איזה חילוק יש בינך לחזיר המסתובב באשפה?"

"וכי עור אתה באחרונה?" - העיר ר' יונתן בלי שיהיה - "הלא גדר זה זהו המחלק...!"

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך (כ"ח א): הרה"ק ר' שניאור זלמן מלאדי זצ"ל בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד, נחבש במאסר פעמיים, כידוע. והותר לשלוח מיוחד להביא בכל בוקר הטלית והתפילין לתפילת שחרית.

בקר אחד כשעמד התניא בתפילה, נכנס לפתע בבית האסורים אחד משרי המלכות המשליך אימה על רואיו. ובכניסתו לא זו התניא ממקומו. ובראות אותו השר, הפך פסיעותיו במהירות ויצא משם.

והחסיד שישב שם בפנית המאסר השתומם: האיך אירע הפלא שחזיתי שהשר הגדול בראותו הרבי עומד מעומף בטלית ותפילין עוב תיכף המקום בפחד בלי להשמיע דבר קטרוג על מעשה הרבי?

השיב התניא: הרי זו גמ' מפורשת על

הכתוב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ודרש ר' אליעזר אלו תפילין שבראש.

שאל החסיד את הרבי: ומדוע אפוא אינם נבהלים הגויים בראותם אותי עם התפילין על הראש??

נענה התניא בחיך ואמר: כנראה שתפילין מונחות אצלך רק "על הראש". ואילו הגמ' מדגישה "תפילין שבראש..."

תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל (שם מ"ז): חסיד אחד תלמיד מובהק של הרה"ק מהרמ"מ מקאצק זצ"ל שהי' מקיים כל מצוה בהתלהבות ובשמחת הלב כל ימי חייו, נחלה בשנות זקנו, וכשהגיע לסוף רגעיו הרכין עצמו אחד מחבריו ולחש באוזניו: תגיד לי חבירי מה מטריד אותך ברגעים הללו?

פקח החולה את עיניו ואמר: "כעת מטריד אותי הדבר ומצטער אני הרבה שאין ביכולתי לצאת אתכם בריקוד של שמחה. כי חש אני שהגיע העת להפטר מן העולם, וכיון שכן הוא רצונו ית' דומה הדבר בעיני כשאר מצוות. ומצוות הכורא צריכים לקיים מתוך שמחה...!"

גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת וגו' (שם ס"א):

בעיר לעמבערג, בעת שכיהן בו הגאון ר' יוסף שאול נאמנזאן זצ"ל, נפטר פעם אחד מחשובי העיר. וכיון שכמעט נפלה הלילה, מיהרו בהספדים. ולפני סתימת הגולל הגיעה אחד הרבנים והחל לקרות הספר גדול מתוך הכתב אשר הכין לו, והאריך מאוד.

העיר הגאון למקורביו: "אני קבלתי שמכה אשר לא כתוב זו מיתת צדיקים. וכאן אני רואה שמיתת צדיקים הוא מכה אשר כתוב...!"

בצל תומר

ליקוטי אמרים, פנינים יקרים, מרביתנו הק' עצי התמרים

והיית רך למעלה ולא תהיה למטה.

כי לכאורה קשה דאין לך לומר ולא תהיה למטה, דמי שהא למעלה ודאי דאין למטה. והי"ל בזה, על פי שנמצא עצה בספרים להביא כל חמדות עולם הזה והשגת בני אדם והגנות, שדמה בעיניו שהוא מבני עולם העליון, כי באמת האדם העקרי הוא הנשמה, ואי יהיה כל מה שצבועים שלמטה כאין בעיניו, כי כל העולם הוא כגרגיר חרדל לנגד עולם הבא נגד עולם העליון, עד כאן. ועל פי זה מובחר הפסוק הנ"ל והיית רך למעלה כנ"ל, ולא תהיה למטה, ר"ל שהלא, דהיינו האפסות וההעדר, תהיה למטה שכל מה שלמטה יהיו בעיניו כלפס וכלין.

וברך א"ת עמך א"ת ישראל.

יתבאר עפ"י מה דאיתא בסוף כתובות (ק"א ע"ב) אר"א ע"ה אינן חיים לעמ"ל כו' כי טל אורח עליון מי שיש בו אור מורה מחייו כו' א"ל ר"י מנצחית להם תקנה מהמורה ואח"כ הדברים נה' אלקים חיים כולכם היום כו' כל המשאית במו ת"א ומהנהו מנכסיו כאלו מדבק בשכינה, ובה י"ל מ"ש למעלה השמר לך פן תעזוב את הלווי הוא העומד לשרת ולשמור משמרת הקודש מלחם לו ממנו חיו כי אם לא תמן לו לא כל ימך רק על אדמתך בעוה"ז ולא לעוה"ב, ח"ש אחרי שמחיה וא' ציערתי הקודש וגו' וגם נחמתי ללוי וגו' והנה ע"ה השקיפה וגו' וברך את עמך המוהי עם את ישראל לאשר הם דבוקים עם בני עלי' המכונים ישראל.

במדבר (הובא בספר בגדי אהרן פ' תבא) כיון שצא עליהם עמלק שנקרא ראשית שג' ראשית גוים עמלק לכן נחמיו ציבורים שנקרא ראשית, ע"כ. וז"ל דמה ענין ציבורים לביאת עמלק.

וגרסה עפ"י שם' בם' נועם אלהים פ' תבא פ"י אמרם וז"ל כיצד מות ציבורים אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שצברה כורכ עלי' גמי דהיינו האדם הרואה לשבר תאוותיו כי לז האדם מתאווה לפי ראשון ונריך לשבר תאוותיו בזה כורכ עליו גמי דהיינו מראשית שני ומצבתו יחזור פרי האדמה שעוד מעט ולעפר ישיב וזה יסבור צדק כל תאוותו. וזהו דכ' ראשית ציבורי אדמתך דייקא תביא בית ה' אלקיך שראשית הכל לך לך לביא רק לעבודת ה' עוד בחרותו וראשיתו אל יסמוך עצמו על ימי הוקנה וע"י מורה ענין הציבורים שהיא מראשית כל פרי האדמה. והנה דרך רומן ליום המיתה כי זהו דרך כל הארץ כעטם אנכי הולך בדרך הארץ. ח"ש וזכור את אשר לך עמלק אשר קרב בדרך היינו שרפה למנוע ולקרב ולגנון אותך מזה שאל מחזיר את דרך כל הארץ הוא יום המיתה ובתחבולה זו רצה להפיל אתכם לבאר שחת ח"ו. ואח"כ חממה את זכר עמלק הוא הלה"ר ועוד מראשית מחזיר את צורך ודרכך. ח"ש המדרש כיון שצא עליהם עמלק שרפה לבטל אותם מלחזר דרך יום המיתה לכן נחמיו ציבורים שהוא הרמו על ציטול עצמו ולחזר דוקא את יום המיתה אף בשני הצורות והבן.

(קדושת י"ט)

וה' בי תבוא אל הארץ וגו' ולקחת מראשית בל פרי האדמה וגו' והלכת אל המקום אשר יבחר ד' וגו'.

יתבאר עפ"י מ"ש בצפיקי יהודה (עריב נחל דרוש מקוה מים י' אות ג') לפי הכ' (תהלים פו ד') שמת נפש עבדך, עפ"י דברי הספר רוח חן שאמר שהטביע הש"ת בלשון כח הממאזיה שישמק לומר ממש שיש לו, ולא יסמך במה שהשיג, למען ע"י כח הממאזיה יבקש נעלות בדרכי המורה והמנוח, ומה שהשיג יתבן לו למיעוט מזעיר, אולם לא כן

בעיני עוה"ז גדר גדול גדרו ואמרו (אבות פ"ד מ"א) איזה עשיר השמח בחלקו, כלומר מסתפק במעט שלפניו ולא יתאוה יותר, וזה מלאכה קשה להשגת בשני הפכים, לזה ביקש דוד המלך ע"ה שמת נפש עבדך, אח"כ ה' שימה נא מדת השמחה והסמפוקות בנפש עבדך בעסקי הגוף, כי אליך ד', הנוגע לעבודתך, נפשי אשא, בכח הממאזיה נשיאות ראש יותר ויותר ממה שצריך ע"כ.

וזה שאמר הכ' ויה' כי תבא אל הארץ, ודרשו חכמינו ז"ל (ב"ר פמ"ב ג') כל מקום שנאמר ויה' הוא לשון שמחה. היינו במה שחבא אל הארץ לעסוק בעניני עוה"ז, והי' בו שמחה במדת הסמפוקות שלא יתאוה ליותר, ולקחת מראשית של פרי האדמה, והוא כינוי לעניני עוה"ז שהם עניני ארצות, והכי נקרא שמו פרי האדמה, כי מן האדמה כל עיקרי מעוני עוה"ז מתהווים ממנו, כנאמר הכ' (קבלת ה' ח) מלך לשדה נעבד, ואמר הכ' שתקח הראשית ממנו צדוד אשר חסדך בזהשמוקקות לעניני עוה"ז, והלכת במדה זו אל המקום אשר יבחר ד', היינו שתקח זה המדה שיש בלשון כח הממאזיה, ותוליכנה אל המקום מקומו של עולם לעבוד בו את השי"ת, להשמוקק לעלות בכל פעם במדרגה היותר געלה. (עני חיים)

בי תבא לעשר וגו' ואמרת לפני ה' אלקיך וגו' ולא עברתי במצותך ולא שבחתי וגו' שמעתי בקול ה' אלקי עשית בבל אשר צויתני.

ויש לנדרק דהנה המשנה (בפ"ה דמע"ש מ"י ולהלן) קורא להפרישה זאת בלשון וידו מעשר, ולכאורה הלא ענין וידו נקרא מכל מקום כשהאדם מודה ומתודה על תאוותיו אשר חטא ואשם, וא"כ איפוא בפקוקים אלו שגורא שהאדם פורט והולך מה שעשה הטוב והישר, למה יקרא למה וידו.

ואפשר לומר עפ"י שפירש מן הקדוש מהר"ה מוידעטשוי ז"ע בעל עטרת צבי מה שאמרים (בכ"ה) כי זוכר כל הנשכחות אלה, ולכאורה הלא הצור"ע זוכר את כל המפעל את הטובות ואת הנשכחות כאחד, ולמה אמר זכור את הנשכחות. אמנם הכוונה שבאשר איש ישראל נשאל בחטא ח"ו הרי אם הוא מקיים מאמר הכבוד (תהלים נ"א) ותטאחי נגדי חמדי, שהטעם עומד חמדי לנגד עיניו וחזרהו ואינו שוכח ממנו אזי הוא נשכח כביכול מלפני השי"ת, דהוי תקנתו של החטא במה שמקיים ותטאחי נגדי חמדי, אבל אם האדם שוכח החטא ואומר שלום יהיה לי, ואינו מרגיש אשם בנפשו ואינו מעלה על לבו כלל שחטא מימיו אזי זוכר אותה השי"ת, וכן לאידך גיסא אלז דבר מצוה, שאם עשה האדם איזה מצוה ושוכח ממנה ואינו זוכר כלל שעשה מימיו איזה דבר טוב או השי"ת זוכרה לו, אבל אם הוא זוכר כסדר כחלת וכחלת עשיתי כל כך דברים טובים רבים ונכבדים או נשכחים כביכול הדברים מפני השי"ת, וזהו שאמר שהקב"ה זוכר כל הנשכחות, היינו שהוא זוכר להאדם אותם הענינים שהאדם שוכח אותם עכ"כ.

ועל דרך זה מובן מה שנקראת פרשה זו, בשם וידו מעשר, כי מכיון שהאדם פורט והולך מעשיו הישרים, ואומר לא אכלתי באוני ממנו צערתי הקודש מן הבית לא עברתי ממנו חמדי וכו' לכן הוא מקיים דבריו בלשון וידו ואומר ולא שכתתי, היינו שהן אמת הדבר שקיימתי הכל ועשיתי כל הדברים טובים האלה, אולם לא עקא שלא נשכחות הדברים ממני והם שוכחים אלא היטב בהרבה של שביעת רצון מפעולתי וממעשתי, וזה גורם ח"ו שלא יחזרו למעלה וכו"ל, ולפי"ז הרי ודאי שיש בזה וידו גדול מה שלא שכתתי וכו"ל.

ושמחת בבל השוב אשר נתן לך ה' אלוךך ולביתך. איתא במדרש ליקוט (רמז תתצ"ג) ושמחת בכל הטוב, אין טוב אלא מורה, לפיכך משה מזהיר לא ישראל עשר

מעשר. והוא תמוה, דהא ושמחת בכל הטוב נאמר בפרשת ציבורים ומה ענין עשר מעשר לכאן.

יתבאר על פי מאמר הגמרא (בבא בתרא כ"א). בתחילה מי שיש לו אב מלמדו מורה, מי שאין לו אב לא היה למד מורה, המקומו שיהו מושיעין מלמדו מושיעין מושיעין, מאי דרוש (ישעיה ב' ג') כי מציון תלך מורה, וכנחו המוס' (ד"ה כי) כי לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה, היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד מורה, כדדרשין בספרי (פ' נשא) גדול מעשר שני שמיא ליד תלמוד, לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאלץ מעשר שני שלו, והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה.

והנה כתב בצעל הצטורים, ולקחת מראשית כל פרי האדמה, רמז למאמר (סוכה נ"ב). קטן הידוע לדבר אצוי מלמדו מורה. ואסביר לך מן החסם סופר ז"ל במדות משה בפרשתו, כי ראשית דגנך מירושך ויהיך הוא חרומה, וראשית של אומות הראשית הוא ציבורים, וכן ישראל הוא ראשית של אומות העולם, ככתוב (ירמיה ג' א) קודש ישראל לה' ראשית תבואתו, וראשית של אומות הראשית הם מיתוקים של בית רבן, והם דוגמת ציבורים, עכ"ל.

ומעשה י"ל כי ציבורים פירש ציבורים הכתוב מצד ואומר, ושמחת בכל הטוב, היינו שחזרה לשמות עם ציבורי פרי בטןך שהם הנשים אשר נתן לך ה' אלקיך, ועל זה דרשו במדרש אין טוב אלא תורה, כי עיקר השמחה הוא במה שגדלו הנשים לתלמוד תורה ויראת שמים, ולזה מסיים המדרש לפיכך משה מזהיר את ישראל עשר מעשר, כי על ידי שיהא מעשרותיו לירושלים ויראו הנשים שכולם עוסקים במלאכת שמים בקדושה גדולה, מכאן זה יתעוררו ליראת שמים וללמוד מורה.

(בכר משה)

ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש.

ופירש"י אל המקום הזה, זה ציה"מ, ויתן לנו את הארץ, כמשמעו. והק' הראשונים למה שינה הכ' את סדר הדברים, ה' לו לומר ההיפוך ויתן לנו את הארץ ואח"כ וביאנו אל המקום הזה, דהא כינוי א"י קדמה לבנין ציה"מ.

יתבאר עפ"י דברי הנחלת בנימין (מצוה ב' אות י') בטעם שזכו ישראל במתנת הארץ, שהוא מפני שא"י הוא חרומה של עולם ונחמה לכהן עליון הוא הקב"ה, וכן כי יקנה נפש קנין כספו הם יאכלו בלחמו (ויקרא כ"ב י"א), ואח"כ ישראל עמו, ממילא ישראל עבדי כהן הם, ולכן יאכלו בלחמו וז"ל הינתן לו במתנה, עכ"ל.

והנה כי בכסף נבחר (פ' יתרו עמוד קל"ח) שהשי"ת קנה אותו להיות לו לעבדים בשעת יציאת מצרים, דכ' (שמות י"ט ד') ואשא אתכם כל כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, וכו' בתרגום יונתן, שכלל פסח העשין הקב"ה את בני ישראל על ענינם, והוצילם לביהמ"ק אשר בירושלים ועשו שם הפסח, וצליה החזירים למצרים, וזהו קנה אותו לעבודתו, כשי" רבי שמעון (קידושין כ"ב:) שעבד נקנה בהגבהה בכל מקום, עכ"ל. נמצא כי מה שאנו זוכים למתנת א"י, הוא ע"י שגשג הקב"ה אותו על כנפי נשרים וקרינו לעבודתו, וקנה אותו להיות לו עבדים, ע"כ נאכל בלחמו הוא א"י.

בזה יתבאר הכ', וביאנו אל המקום הזה, היינו שבתחלה כלל פסח מצרים הביאנו אל הביהמ"ק ע"י הענינים, ואז קנה אותו השי"ת בקנין הגבהה ואנו עבדים למקום, וזה גרס אח"כ ויתן לנו את הארץ הזאת, דעבדי כהן יאכלו בלחמו הוא א"י שהוא חרומה של עולם ומתנה לכהן עליון ית"ש.

(כ"ק מן בינוי הגה"ק שליט"א)

יפה נדרשת

דרושים נחמדים, כפרים עם נרדים, ככתור ופרח משוקדים, על אדני פז מיוסדים

רומז על קריאת שמע שיש בה ס' תיבות, הא אמרין בכל לשון שאתה שומע, ובשאר לשונות אפשר שיהיה יותר מס' תיבות, אם כן אין לנו חיבור להיות בקריאת שמע ס' תיבות כמנין טנ"א, לכך אמר ושמות בטנ"א דהיינו כמנין טנ"א, דהיינו ס' תיבות של קריאת שמע, אך פן ואולי תאמר האין הוא כמנין טנ"א דהיינו ס' תיבות והלא אמרין שמע בכל לשון שאתה שומע, אם כן בשאר לשונות אפשר שיהיה יותר מס' אותיות, לכן אמר וענית ואמרת לשון הרמת קול, ר"ל השמע לאונק מה שאתה מוציא מפיו.

(ספך נבחר)

ונצקע אל ד' אלקי אבותינו וישמע ה' את קולינו וגו' וויציאנו ד' ממצרים ביד חזקה וגו' ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ד'.

לכאורה צריך להבין טעם שצריך המביא ביכורים לספר כל אלו הפרטים, נ"ל בעזרת השי"ת דהנה ידוע דיש ב' נסיונות נסיון העוני ונסיון העושר, ונסיון העושר גדול מנסיון העוני, כמו שפי' האלשיך הקדוש הפסוק (משלי י"ח) ראש ועושר אל תתן לי וכו' פן אורש וגנבתי ופן אשבע וכחשתי, ופי' דאצל נסיון העוני אמר וגנבתי דהיינו שאעבור על ד"ת גרידא, משא"כ אצל נסיון העושר אמר וכחשתי הכחשי בכל התורה כולה, וידוע מה שפי' החתם סופר עה"פ (שמות י"ג, כ"ג) וראית את אחורי ופני לא יראו, דבאמת כל מה דעבד רחמנא לטב עבדי, דשולח לאדם יסורין ח"ו כדי למרק עוונותיו או להטיב לו באחריותו, אבל אדם קצר עינים לא יוכל לראות את הטובה ביסורין אלו, אלא לאחר זמן, אבל באותו מעמד לא יוכל להשיג זאת, וזהו וראית את אחורי לאחר זמן תוכל לראות ולהבין שהשי"ת לטב עבדי, אבל ופני לא יראו באותו מעמד שיסורין באין עליו לא תוכל לראות את הטובה.

ובזה פירשתי המנהג (ברכות נ"ד). חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, ורקדקו המפרשים מה ברכה שייך על הרעה, ולהנ"ל יובן דבאמת האדם צריך לומר על כל מה דעבד הקב"ה לטב עבדי, אבל בקוצר שכלו אינו רואה בעת שיסורין באין עליו הטובה שבדבר, רק לאחר"ז שכבר ראה הטובה שנצמח אז מברך גם על הרעה, וזה כוונת המשנה כשם שמברך על הטובה באותו זמן שמקבלה כל מברך על הרעה צריך לברך גם על הרעה באותו זמן שבה עליו, ובאמת אם אדם יכול לנצח את נסיון העוני בקלות יותר יוכל לנצח נסיון העושר, אבל קודם שנצח נסיון העוני קשה לו לנצח נסיון העושר, ומה נכון לפרש בזה כוונת המשנה (אבות פ"ד מ"ט) שכל המנקים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר וכל המבטל את התורה מעוני סופו לבטלה מעושר, כי אם האדם יכול לנצח נסיון העוני סופו לקיימו מעושר, כי יוכל לנצח גם נסיון העושר, ואם מבטל את התורה מעוני דהיינו שאין בכחו לנצח נסיון העוני סופו לבטלה מעושר.

ואפשר לומר שגלות מצרים היתה ג"כ לתכלית הוה דלכאורה קשה למה היו צריכים לדרת מצרים ואח"כ יצאו ברכוש גדול, לא ליהיו גלות ולא רכוש, ולהנ"ל יובן דגלות מצרים היתה להכשיר אותם לקבלת התורה וכניסת ארץ ישראל, ושם תהיה לכל או"א נחלה וכו', ויקיימו התורה מתוך הרחבת הדעת ויוכלו לנצח נסיון העושר היותר קשה, ע"כ היו צריכין מתחילה לעבור נסיון העוני תחת שעבוד מצרים, ואח"כ בניקל יותר יוכלו לקבל העשירות ולעמוד בנסיון זה.

ובזה פירשתי (ברכות ט'): עה"פ דבר נא באוני העני וישאלו וגו' כלי כסף וכלי זהב, אין נא אלא לשון בקשה, שלא יאמר אותו צדיק ועבדו וענו אותם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, והוא תמוה דבלא זה צריך לקיים הבטחתו, אבל להנ"ל יובן כי באמת איתא בפ"ק דברכות (שם) שישאלו אמרו הלוואי נצא בעצמינו נמצא שצאיא בעצמה נחשב להם כרכוש גדול, וא"כ היה הבטחת הקב"ה ואחרי כן יצא ברכוש גדול ומקיימת הלאה, רק בזכות אותו צדיק אברהם אבינו שיהיה רוצה שבניו יקבלו התורה מתוך הרחבת הדעת ולא יפסיד להם העשירות, מאחר שכבר עמדו בנסיון העוני בארץ מצרים, הוא יאמר ועבדו וענו אותם קיים בהם ושעבד אותם בגופם בקושי גדול, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, הלא בודאי יוכלו לעמוד גם בנסיון העושר.

וזהו"ה שהמביא ביכורים אומר וירעו אותנו המצרים ויענונו וגו' ונצקע אל ד' וגו' ויציאנו ממצרים ביד חזקה, דלכאורה למה היו צריכין לכל זה, אלא כדי שיעמדו קודם בנסיון העוני במצרים ואח"כ יכנסו לארץ לעמוד בנסיון העושר, ע"כ ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש, היינו לעמוד בנסיון העושר, ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ד' דייקא, ועתה אחר שנצחתי נסיון העוני במצרים אוכל לעמוד בנסיון זה ג"כ, ודו"ק.

(דברי מרדכי)

וענית ואמרת לפני ה' אלקיך ארמי אובד אבי.

פירש"י וענית לשון הרמת קול, ופירש הרב הגאון ר"ר העשיל ז"ל עפ"י מה דאיתא בגמ' המגביה קולו בתפילתו הרי הוא מקטני אמונה, לפי שנראה דאינו מאמין שהקב"ה עונה הלאה ובוהן לכבות, רק שהוא סובר כי קול דאלים גבר. אולם אם הוא מראה בתפלתו עצמו שהקב"ה בוהן מחשבות אוי נראה דהוי שרי להגביה קולו משום דבזה ליכא תו משום חשדא, ולכן ברה"י וי"ב מותר להרים קולו בתפלתו לפי שאומרים בספר התפלה אתה יודע רוי עולם ותעלומות סתרי כל חי וא"כ תו ליכא אז בזה משום חשדא, ומה דכתיב (כפ' בהעלותך) ויצעק משה אל ה' אל נא רפא נא לה, מדוע הרים קולו בתפלתו זה היה לפי שאמר בסדר תפלתו בלשון נסתר רפא נא לה, דזה יורה שהקב"ה בוהן מחשבות וידע עבור מי הוא מתפלל לפניו, וליכא תו נמי בזה משום חשדא. ונראה דזה נמי מה שאנו אומרים בתפילת אנה בכח שועתנו קבל ושמע צעקתנו יודע תעלומות, דלכאורה יפלא דהאין ירצה הוא ית' להקשיב לצעקתנו ולשועתנו מכיון דהמרים קולו בתפלתו הוא מקטני אמונה אך מכיון שאומרים יודע תעלומות, א"כ תו ליכא אף בזה משום חשדא. והנה הכא פירש"י ארמי אובד אבי לבן ביקש בקש לעקור את הכל, ובשביל שחשב לעשות חושב לו הקב"ה כאילו עשה, וזהו "וענית ואמרת" בהרמת קול "לפני ה' אלקיך ארמי אובד אבי" לפי שבתפלה זו עצמה מראה שהקב"ה בוהן מחשבות, לכן שרי שפיר אף להגביה קולו.

(זכרון ישראל)

והיה כי תבוא אל הארץ וכו' ולקחת מראשית כל פרי האדמה וכו'.

וברש"י ולא מכל ראשית וכו' אלא ז' המינין בלבד נאמר כאן ארץ ונאמר להלן ארץ חטה ושעורה וכו' מה להלן משבעת המינים אף כאן שבח א"י שהן שבעה מינין. וזו שמן וית אגור ששמונה אגור בתוכו. וצ"ב מה שפי' רש"י וזאת כאן הלא לא מוזכר כאן בפסוק כלל זית שמן. וי"ל עפ"מ"ד בגמ' (ברכות מא.) דהא דא"ר יוסף כל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה פליגא אדר' חנין דאמר כל הפסוק לשיעורים נאמר. וא"כ לר"ה אין למדים דביכורים אינו נוהג אלא בשבעת המינים דבשלאמא למ"ד דנשתבחה בהן א"י גם בלי ג"ש דארץ ארץ מסתברא דיביאו ביכורים מאותן המינים שנשתבחה בהן א"י דוקא, אבל אי לא נשתבחה בהן א"י וליכא סברא על אלו ה' מינין דוקא, א"כ אפילו מאן דלא קיבל מרבו הך ג"ש דארץ ארץ וכמבואר בספרי דרשה אחרת על הא דביכורים הוא מוז' המינין דוקא אלמא דלאו כו"ע גמירי לה דהך ג"ש, וא"כ למ"ד לשיעורים נאמר אינו מוכרח דביכורים אינו אלא מוז' מינין דוקא, אך יש להביא רא"י דגם אי לשיעורים נאמר עכ"ל נאמר גם לשבח א"י ובהא דמסיק שם שיעורי מי כתיבי אלא אסמכתא בעלמא, דהרי מדכתיב ארץ זית שמן ולא אמר זית סתם שהוא עיקר הפרי ש"מ דהכי אמר שמן להורות דלשבח א"י נאמר שיש בהם זתים שמנים וטובים ששמונים אגרו בתוכם. וא"כ דלאחר שבי רש"י דלא כל ראשית רק ז' המינין, וילף ד"י מג"ש, לז"א אח"כ דאף מאן דלא יליף ג"ש ס"ל הכי מכל סברא דהרי מ"ש בתורה זית שמן הוא להורות דהייתם שמנים, וכיון שכן שפיר מסתברא לן דביכורים התלויה בארץ נאמר על המינים שנשתבחה בהם הארץ.

(כנפי אלישע)

והיה כי תבא אל הארץ וגו' במדרש ילקוט עשה מצוה זו שבשביעיה תכנוס לארץ.

וקשה מאי ענין מצוה זו לבא לארץ. ועוד מאי ענין מצוה זו להביאם לארץ, הא קיימא לן (קידושין ל"ז:) דלא נתחייבו בבכורים עד לאחר כיבוש וירושה, והאין קאמר עשה מצוה זו שבשביעיה תכנוס לארץ.

ונראה לפרש כמו דאיתא במדרש דפרשה זו קאי על עולם הבא, הא דכתיב כי תבא אל הארץ זו ארץ עליונה, דהיינו עולם הבא ששם המנוחה ולקחת מראשית כל פרי האדמה אלו מצות ומעשים טובים שעשאה בעולם הזה וכו', ולקח הכהן הטנא, הטנ"א אלו הן ס' תיבות שבקריאת שמע, והאדם ההוא בקריאת שמע הוא והיר בכל המצות לפי שיש בקריאת שמע רמ"ח תיבות וכו', ענין שם. וכן הוא בליקוט חדש שכל הקורא קריאת שמע כאלו קיים כל התרי"ג מצות, ואם כן שפיר קאמר והיה כי תבא אל הארץ, אין והיה אלא מיד, עשה מצוה זו ר"ל דקאי על הקריאת שמע כדאמרין כל הקורא קריאת שמע כאילו קיים כל התורה כולה, לכן אמר עשה מצוה זו שבשביעיה תכנוס לארץ עליונה, והלכת אל המקום ובאת אל הכהן זה מיכאל כהן גדול של מעלה המקריב נשמותיהם של צדיקים, וכו'.

והשתא נמי נראה קאמר וענית ואמרת פירוש לשון הרמת קול. וקשה מאי ענין הרמת קול. ונראה דכבר נודע פלוגתא רבותינו ז"ל (ברכות י"ג.) שמע, חד אמר בכל לשון שאתה שומע, וחד אמר השמע לאונק מה שאתה מוציא מפיו, והוינו בה מאי בינייהו, ואמרין דאיכא בינייהו דלמאן דאמר בכל לשון שאתה שומע אי אפשר לומר הטנ"א

תהלים שיעור

שזכינו לשמוע
מפיק של ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
בהיכל ישיבתנו הק'

יום שלישי

בשמירת עינים תלוי הרגשת מתיקות התורה

דוד המלך זאגט אין תהלים (ק"ט ז') העבר עיני מראות שוא בדרכ"ך חייני.
קען זיין אזוי, עס שטייט אין נועם אלימלך פונעם הייליגען ר' רבי אלימלך זי"ע
(הנהגות האדם אות א) אז די חטאת נעורים איז מסמא עיני האדם, עס פארבלענדט
די אויגן פונעם מענטש, ער זאל נישט קענען מברר זיין אהלכה לאמיתיה של
תורה. אפילו איינער קען לערנען, ער קען אפילו מפלפל זיין, אבער מברר צו
זיין א הלכה, צוקומען צו אמיתות התורה קען ער נישט.

דער פעטער ז"ל אין דברי יואל (פ' שמות עמוד פה) ברענגט אויפן פסוק (שמות א
יז) וימררו את חייהם בעבודה קשה, די זוהר הקדוש (פ' בראשית דף כז.) מיינט
עס אויס אויף לימוד התורה, וימררו את חייהם בעבודה קשה, זאגט די זוהר
הקדוש, מיינט מען בקושיא, מיט א קשיא, בחומר, מיט א קל וחומר, ובלבנים,
גייט ארויף אויף ליבון הילכתא, ובכל עבודה בשדה, מיינט משנה, את כל
עבודתם אשר עבדו בהם בפרך, מיינט מען ברייתות, טייטש ער עס מיט די
ווערטער פון רבי'ן רבי אלימלך, דורכדעם וואס די מצריים האבן גורם געווען
מחטיא געווען אידן מיט פגם העינים, דורכדעם איז וימררו את חייהם, האבן
זיי פארביטערט דאס לעבן פון תורה, האט מען נישט געפעלט קיין טעם אין
תורה. - געווענליך ווען א איד איז עוסק בתורה וואלט ער געדארפט פילן
א מתיקות, א נעימות, א יסקיט, א חשקות צו די תורה, נאר דורכדעם וואס
מען האט חוטא געווען, דאס מאכט עס ביטער, אז מען שפירט נישט קיין טעם
אין תורה. וימררו את חייהם, דורך די פגם וואס די מצריים האבן מחטיא
געווען אידישע קינדער, האבן זיי דערביטערט די לעבן אין תורה, לערנט מען
א קשיא, לערנט מען א קל וחומר מיט א מרידות, עס איז שווער מברר צו
זיין א הלכה.

עס שטייט אין תולדות יעקב יוסף פרשת יתרו ולא יכלו לשותות מים ממרה
כי מרים הם על כן קרא שמה מרה, זאגט ער ולא יכלו לשותות מים, מיינט
מען די תורה (כבא קמא ז' ע"א), ממרה, פון ביטערקייט, כי מרים הם, זיי זענען
ביטער, דאס ביטערקייט איז געווען אין זיי, על כן קרא שמה מרה, האבן זיי
אנגערופן אז די תורה איז ביטער, ווייל אז מען איז חוטא פילט מען נישט קיין
מתיקות התורה.

אז ער דאס מסביר, אז איינער איז נישט גענוגט און מען גיט אים צו עסן,
שמעקט אים נישט די מאכלים, מען קען אים געבן מערני מלכים, און ער פילט
א ביטערקייט, אז די מאכל איז נישט גוט. די פעלער איז נישט אין די מאכל, די
פעלער איז אינעם מענטש, זיין מאגן איז פארדארבען, מילא איז וואס ער עסט
פילט ער א ביטערקייט און ער פילט נישט קיין טעם. אזוי איז די נמשל, ווען
א איד איז ערליך אין ער איז אפגעהיטן, שפירט ער א טעם אין לימוד התורה,
ער שפירט א זיסקייט א פרישקייט א חיות, כי הם חיינו ואורח ימינו, טאמער
האט מען חלילה געזינדיגט, מען האט חוטא געווען, בפרט מיט שמירת עינים,
דאס נעמט אוועק די חשק פון לערנען, דאס נעמט אוועק די מתיקות התורה,
מען זאל עס נישט מרגיש זיין.

זאגט דוד המלך העבר עיני מראות שוא, דוד המלך בעט זיך מען זאל אים
מעביר זיין פון די אויגען ער זאל חלילה נישט זעהן וואס מען טאר נישט,
ווייל אויב ער וועט זיך קענען אכטונג געבן אויף די אויגן, צו האבן ערליכע
אפגעהיטענע אויגן, בדרכ"ך, אין דיינע וועגן, מיינט מען דרך התורה, תורה
איקרי דרך (קדושין ב' ע"ב), חייני, וועל איך שפירען א חיות, א לעבדיגקייט, א
פרישקייט א זיסקייט, ווייל אז מען איז ערליך און אפגעהיטען דעמאלסט קען
מען זוכה זיין צו שפירען א חיות אין לימוד התורה.

יום רביעי

התורה מאיר עיני האדם להכיר שכל המאורעות הם לטוב

דוד המלך זאגט אין תהלים (ק"ט טז) העבר עיני מראות שוא בדרכ"ך חייני.
קען זיין אזוי, עס איז ידוע וואס עס שטייט אין אלע ספרי קודש אז מאתו לא תצא הרעות,
הקב"ה איז די מקור הטוב, די מקור פון גוטסטיק, קען נישט זיין קיין שלעכטס, איי מען
זעהט אז עס פאסירט פאר מענטשן - דער אייבערשטער פירט זיין וועלט - עס פאסירט
פאר מענטשן פארשידענע אומבאקוועמע אומב'טעמ'טע זאכן, דער מענטש מיינט אז עס
איז נישט גוט, אבער באמת איז אלעס טובות, אזוי ווען זעהט מען זעהט ווען איינער איז נישט
גענוגט און עס קומט א דאקטער און ער שניידט, זעהט אויס אז די דאקטער איז א אכור,
ער שניידט, אבער אז ער זעהט פארשטייט, אוראי שניידט ער, ווייל אז עס איז דא א
חולה מוז מען שניידן, אבער דאס איז א טובה, דאס איז זיין רפואה, עס איז באמת אלעס
לויטער טובות.

עס איז באקאנט וואס עס שטייט אין צ"ח (פסחים ג.) ער ברענגט אראפ די ווארט פון רבי
אפרים מגיד ז"ל אויף די גמרא (שם) לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה אויף שמעונו
טובות זאגט מען הטוב והמטיב און אויב נישט זאגט מען אן אנדערע ברכה, לעולם הבא
איז כולו הטוב והמטיב, זאגט ער אויף די וועלט איז דא שמעונו טובות וואס מען מאכט
הטוב והמטיב, און עס איז דא זאכן וואס מען מאכט א פארקערטע ברכה, ווייל מען זעהט
אז עס איז נישט גוט, בעולם העליון דארט זעהט מען דאך אמת'יג די גאנצע אמת, דעם
אמת לאמיתו, זעהט מען אז אלעס איז געווען לטובה, לויטער גוטס, מילא מאכט מען אויף
אלעס א ברכה הטוב והמטיב.

עס איז דא א באקאנטע מעשה, די תלמידים זענען אריינגעקומען פרעגן דעם מגיד זי"ע,
די משנה זאגט (ברכות נ"ד) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטוב, וואו איז
דאס מעגליך צו מאכן א ברכה על הרעה פונקט וואו מען מאכט על הטוב, האט דער מגיד
געזאגט אז מען גיין פרעגן די קשיא פונעם רבי'ן ר' זושא זי"ע, און מען איז געגאנגען אין
ביהמ"ד אין געפרעגט דעם רבי'ן ר' זושא, האט ער געזאגט, ער פארשטייט אויך נישט די
גמרא, וואס הייסט חייב אדם לברך על הרעה, וואס איז דאס רעה?, ער פארשטייט אויך
נישט די גאנצע זאך, ער פארשטייט נישט די גמרא, ער האט דאך נאכנישט באמערקט
רעה. - ער איז צוגעקומען צו אזא מין בחינה, אז עס איז אים גארנישט דא קיין שלעכטס,
נו איז דען דער פשט אז פאר'ן רבי ר' זושא איז געגאנגען אזוי גוט בי אים אז עס איז נישט
געווען קיין שלעכטס?, עס איז אים נישט אזוי גוט געגאנגען, נאר ער האט אין יעדע זאך
געזעהן גוטס, ער האט נאר געזעהן גוטס, אין יעדע אומבאקוועמע זאך האט ער געזעהן גוטס,
אין יעדע נישט גוטע מצב האט ער געזעהן גוטס.

דער טאטע ז"ל אין ברך משה (פ' בראשית עמוד כב) זאגט פתח דבר'ך יאיר מבין פת'ים
(תהלים ק"ט ז'), דער אייבערשטער האט מוציא געווען די אור מתוך החושך (כמ"ר
פס"ו ט"ז), זאגט ער, דער אייבערשטער באשאפט אור פונעם חושך, חושך דאס איז א
פינסטערנישט, עס דאכט זיך אז עס איז פינסטער, דער אייבערשטער האט באשאפט דעם
אור פונעם חושך, פונעם חושך אליינס מאכט ער ליכטיגקייט, ווייל די חושך אליינס וואס
עס דאכט זיך אז עס איז פינסטער, דאס איז בעצם ליכטיגקייט, ממילא האט ער באשאפט
דעם אור פונעם חושך. זאגט ער, אז א מענטש וויל צוקומען צו די בחינה, ער זאל זעהן אז
אלעס איז גוטס, דורך די תורה הקדושה, אז מען לערנט תורה עפענט עס אויף די אויגן
אז מען זאל זעהן אז אלעס איז גוט, אין די תורה הקדושה דארט זעהט מען, אזוי זאגט
דער טאטע ז"ל.

דוד המלך זאגט העבר עיני מראות שוא, איך זאל נישט זעהן פאלשקייט, ווייל דער
אמת איז אז עס איז לויטער טובה, - איי מען זעהט נישט, אוראי אויפן עולם השפל,
אינס עולם השקר, זעהט מען מאקע נישט ריכטיג, אבער אויפן עולם העליון, דארט איז
די עולם האמת, דארט זעהט מען טאקע דעם אמת לאמיתו, דארט זעהט מען אז עס איז
לויטער טובות, - אז מען קומט צו צו א בחינה ווי די הייליגער רבי ר' זושא, דעמאלסט
זעהט מען שוין אויף "דעם" עולם אז אלעס איז גוט, העבר עיני מראות שוא, ביין אויגן
זאל נישט זעהן די פאלשקייט, נאר זעהן אלעמאל די אמת אז אלעס איז גוטס, וויאזוי
קען מען צוקומען צו זעהן אלעמאל די אמת אז אלעס איז גוטס, בדרכ"ך חייני, מיינט
מען דורך די תורה הקדושה, וואס תורה איקרי דרך (קדושין ב' ע"ב), אין די תורה הקדושה
דארט ווערט מען געוואהר, דאס לערנט אויס, די תורה הקדושה איז מאיר עינים אז אלעס
וואס דער אייבערשטער מוט, כל מה דעביד רחמנא, לטב עביד (ברכות טז), אז אלעס איז
לויטער טובות.

דברות קודש

שהשמיע ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
בעת רעוא דרעוין פרשת כי תצא דהאי שעת"א לפ"ק

"בחודש אלול הקב"ה מתהלך בתוכינו לסתום פי המקטריגים ולסייענו לתשובה"

עליונים, ועל כן מקודם לזה לא ידע מזה שיש אופן לחשוב העבודה כפי מה שהוא למטה בעולם הזה.

ובזה יתבאר רמז הכתוב, כי בעמדינו בחודש אלול המיוחד לתשובה ופשוט המעשים, הזמן גרמא להתבוננות וחשבון הנפש, וכאשר מתבוננים ומשיגים כמה חמור הוא הפגם בעולמות העליונים, הרי יפול לבבנו ועלולים ליפול ביאוש שמא ח"ו אין לנו תקומה, שהרי אם נחשוב כפי כובד העונות למעלה הרי אין לה קץ וערך, ולכן מלאכי מעלה אינם רוצים לקבל תשובת בני אדם, כי הם רואים פגם העבירה איך הוא בשמים שמגיע הפגם עד מקום גבוה מעל גבוה, וחלילה ננעל דלת בפני השבין, לזה אמר הכתוב כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך, שהש"ת הוא רב חסד, ובחסדו הגדול הוא יורד לעולם הזה לראות איך נראה פגם העבירה בעולם השפל, ובאופן זה הוא דן פגם העבירה, וממילא הוא בניקל יותר לשוב בתשובה ולתקן פגם העבירה על ידי צום קול ממון, ודבר זה הוא להצילך ולתת אויבך לפניך, לסתום פי המקטריגים על בני ישראל והוא נותן יד לפושעים לקבלינו בתשובה שלימה. וזהו הרמז בראשי תיבות אלול, כי בחודש זה המיוחד לתשובה, הש"ת ממציא עצמו לפני בני ישראל וחושב פגם העוונות כפי מה שהוא בעולם הזה, כדי להציל את בני ישראל שיוכלו לתקן מה שחטאו נגד הבוכ"ע, כי לא ידח ממנו נדח.

גם י"ל הכוונה כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויבך לפניך, כי בעולמות העליונים אינם מבינים חטאת בני אדם, ואינם משיגים איכה יוכל בשר ודם לחטוא ולמרות פי ה', אין הימל פארשטייט מען נישט וואס הייסט אז איד מאכט מיט נסיונות קשות ומרות, מען גייט ארויס יעדן טאג אויף די גאס, וואס אידישע קינדער מאכן מיט, אין הימל קען מען דאס נישט פארשטיין, נאר אז מען קומט אראפ אויף דעם עולם השפל און מען זעט ווי אזוי ס'זעט אויס די גאס, ווי אזוי ס'זעט אויס די וועלט, דאס ירידת הדורות, הש"ת קומט אראפ דא אויף דעם עולם און ער זעט דא די נסיונות, וואס ס'מיינט אז איד פלאגט זיך, וואס ס'מיינט

ועל פי זה יש לפרש הכתוב ב' ויצא, ויחלוס והנה סולם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו. וכתבו דורשי רשומות (ע"י בעל הטורים) סולם מלא בוי"ו גימטריא צו"ס, גימטריא קו"ל, גימטריא ממו"ן. שהן שלשה עיקרי התשובה. ביאור הענין על פי המבואר בזוה"ק (אמור דף צט:) ביומא דראש השנה קרי יצחק לעשו ואמר ליה וצודה לי ציד ועשה לי מטעמים, ואז נכנס יעקב ונטל הברכות, ובאינון יומין דבין ראש השנה ליום הכפורים עריק יעקב לאשתזבא מעשו, עיי"ש בדבה"ק. ואבא מארי זללה"ה בברך משה (פ' ויצא) חידש בזה, שכל פרשה זו ויצא יעקב וגו' ויפגע במקום וגו', הכל היה באינון יומין שבין ראש השנה ליום הכפורים, עיי"ש. ובזה יתבאר מה שראה יעקב אבינו במראות החלוס, והנה סול"ם מצב ארצה, כי בעולם הזה יש כמה תיקונים המרומזים בתיבת סול"ם, והם צו"ס קו"ל ממו"ן, אשר בהם יכולים לתקן כתמי העוונות, אך וראשו מגיע השמימה, כי פגם העוונות מגיע עד לשמים ושם הפגם חמור ביותר, והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, היינו דכפי מדת הדין לפעמים יש לחשוב הפגם כפי מה שהוא באמת למעלה בעולם העליון, ולפעמים ויורדים בו, חושבין הפגם כפי מה שהוא למטה בעולם הזה שאינו נראה כל כך.

והנה יעקב אבינו תמיד היה עוסק בעבודת ה' בכל נימי נפשו ומאודו כפי המדרגה בעולמות עליונים, והיה מתכוין לתקן התיקונים ולעשות נחת רוח להקב"ה במדת העבודה כאשר היא בשמי מעל, ולא השיג כלל שיש מדרגה אחרת תחתיה בעבודת ה' במדה פחותה, ובעיניו הקדושים היה רואה תמיד איך נראה פגם העבירה ומעלת כל מצוה בעולמות העליונים, אמנם כעת ראה שלפעמים יש חשבון העבירות כפי מה שנראה הפגם למטה בעולם הזה. וזהו וייקץ יעקב משנתו, ופי' א"ז זללה"ה בעצי חיים (פ' ויצא) שהתעורר יעקב אבינו לתשובה, ע"ד שכתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ד) עורו ישנים משינתכם, עיי"ש. ויאמר אכן יש הוי"ה במקום הזה, היינו כי יש מדת הרחמים במקום הזה ומחסד הבורא הוא להביט על פגם עבירה כפי בחינת עולם הזה, ואנכי לא ידעתי, כי יעקב אבינו עבד את ה' כפי הדרגות בעולמות

כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויבך לפניך והיה מחניך קדוש. דורשי רשומות אמרו (צבי לצדיק פרשה זו) להצילך ולתת אויבך לפניך, ראשי תיבות אלול.

ויתבאר בהקדם מה שכתב המבי"ט בבית אלקים (שער התפלה פ"א) לפרש הכתוב (בראשית יח כא) ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו, כי כל עבירה ועון גורם פגם גדול למעלה, ואם עונש החטא כפי הפגם אין קץ ותכלית לעונשו, והקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו דן כאשר החטא הוא למטה אשר אין הפגם נראה כל כך. וזה שאמר ארדה נא מלמעלה למטה, ואראה היינו האיק הפגם היא למטה, הכצעקתה הבאה אלי עשו, ר"ל אם העבירה היא כאשר באה אלי למעלה שנראה הפגם גדול, עכ"ד. (ועיין כע"ז באוהה"ק שם).

ובזה כתב א"ז זללה"ה בעצי חיים (פ' נח) לפרש הכתוב את האלקים התהלך נח, היינו שנח היה חושב תמיד האיק החטא פוגם למעלה אצל כסא הכבוד, עכ"ד.

ובדרך זה נראה לפרש מה דאיתא במס' תענית (דף כו:) אמר רבן שמעון בן גמליאל, לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים שבהן בנות ירושלים יוצאות וכו' וחולות בכרמים, ומה היו אומרות, בחר ש"א נא עיניך. וכבר נאמרו ונשנו כמה פירושים על אגדות חז"ל שיש בהם סודות עמוקים. ולפי דרכינו י"ל, על דרך שאמרו (שמד"ר פ"ג ס"י) אל תהי קורא בנות ירושלים, אלא בונות ירושלים, אלו סנהדרי גדולה. ולכן בחמשה עשר באב כאשר מתחילים הימים הקדושים היו יוצאים הסנהדרי גדולה לומר דברי תוכחה לבני ישראל לקראת הימים הנוראים, ומה היו אומרות בחר"ר, עם הנבחר, שא נא עיניך, לראות בעולם העליון עד היכן מגיע פגם העבירה, ובאופן זה תזהרו מן העבירה ולתקן כל מה שפגמו חס ושלום, ובדאי אילו היה לנו עינים קדושים והיינו זכי הראות היינו יכולים לראות עד היכן מגיע פגם העבירה בעולמות העליונים ומה נורא כל פגם קטן שעושים, ועד היכן הדברים מגיעים בעולמות עליונים.

אז א איד דארף זיך שלאגן מיט זיין יצר הרע, וואס דאס מיינט אז א איד מאכט מיט יעדן טאג עשרה נסיונות, אין הימל פארשטייט מען דאס נישט, אין עולמות העליונים פארשטייט מען דאס נישט, נאר אויף די וועלט.

וזה שאמר כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך, השי"ת יורד בעולם השפל ומתהלך בקרב מוחנה ישראל לראות איך נראה העולם השפל,

איך נראה דרא בתראה, כמה קשה הוא לקיים מצוה, כמה נסיונות קשים עוברים עלינו, ודבר זה הוא להצילך ולתת אויבך לפניך, לסתום פי כל המסטינים והמקטריגים עלינו, ונוכל לתקן פגם העבירה.

ב

עוד יתבאר בהקדם מה שהביא א"ז זללה"ה בייטב פנים (אבני זכרון אות יא) ששמע ממו"ז הישמח משה זללה"ה כי בעת נסעו לקבל פני רבינו הקדוש מלובלין זללה"ה התפלל אל ה' במחשבה צפונה בלב, אנא ה' הושיעה נא בעת בואי אל הצדיק יורינו דרך האמת, שהרי אמרו חכמים (שבת קד) הבא לטהר מסייעין אותו, לא אמרו מסייע לשון יחיד רק מסייעין לשון רבים, משמע הכל מסייעין, אם כן גם הצדיק יסייע אותי, וכאשר בא אל ביתו נאוה קודש, תיכף פתח הרה"ק מלובלין להורות לו דרכי החסידות, וסיים ואמר ברוח קדשו הלא אמרו חז"ל הבא לטהר מסייעין אותו, לא אמרו מסייע כי אם מסייעין, משמע הכל מסייעין, אם כן גם אני צריך לסייע, עכ"ד.

והנה בימים מקדם היו צדיקים אשר בבוא הימים הקדושים והיה צורך לעורר לבבות בני ישראל לתשובה, היו הצדיקים מסייעין, והאירו בלבבות בני ישראל התעוררות תשובה, ובני ישראל עשו תשובה בשלימות, ובבוא ימי אלול ראש השנה ויום כיפור היו הצדיקים מאירים יראת שמים בלבבות בני ישראל, והיו משברים הלבבות האטומות והיו מעוררים לתשובה שלימה ואמיתית. ומרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (יום כיפור עמוד שט"ז) האריך בזה, ואמר ברוב ענוותנות, כי בימינו אבדנו את כל אלה, המה הלכו למנוחות ואותנו עזבו לאנחות, האמנם את הכל אבדנו, אבל את ה' אלקינו לא אבדנו, ה' אלקינו הוא חי וקיים, והוא נשאר עמנו לעולם, ע"ש בדבריו.

ובדברי יואל (הושענא רבה עמוד שפ"ט) מפרש המשנה בסוף מס' סוטה דמפרש ואזיל גודל שפלות הדור בעיקבתא דמשיחא איך שיהיה פני הדור, ומסיים ועל מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים, ולכאורה קשה דמשמעות הדברים יגיד דרך במצב השפלות הגדול ההוא אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, והוא תמוה דכי בזמנים אחרים כשלא היה מצב הדור שפל כל כך היה לנו על מי לסמוך מבלעדי אבינו שבשמים. אך ביאור הענין דחז"ל התנבאו בזה ברוח קדשם שיבואו ימים אשר לא יהיו עוד לישראל צדיקי אמת לסייע לישראל לטהר לבם ולקרבם אל דרך האמת, ולא נותר לנו שום מסייעין כי אם אבינו שבשמים בלבד, ואין לנו שום עצה אחרת אלא להשען על אבינו שבשמים שהוא יסייענו ויושיענו, כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול, עכ"ד.

והנה מלפנים זאת בישראל בהגיע חודש אלול היו צדיקים קדושים אשר בזמנים הללו היה כולו אומר כבוד שמים, והיה אימה ויראה במחיצתם, וכמו שפירשו בספרי קודש (ע"י תולדות יעקב יוסף פ' שופטים) מאמרם ז"ל (ברכות ל:) אין לגבי משה יראה מילתא זוטרתא היא, שהכוונה על אותו הדור שהיו לגבי משה רבינו אשר אצלם היתה היראה מילתא זוטרתא. ובזמנים הקדושים הללו היו הצדיקים מעוררין את העם בדברי כבושין, ומה גם כי כשעמדו במחיצתם היה היראה מילתא זוטרתא, ובני ישראל נתעוררו בחדשים הללו לתשובה, ועשו הכנה דרבה ביראה עילאה באימה ופחד להבוכ"ע, התקיעת שופר בחודש אלול היה מעורר הישנים משינת הזמן, לבא באשמורת הבוקר בביהמ"ד לעסוק בצום קול ממון, והיו עוסקים בתפלה ותחנונים ופשפוש המעשים ועשו תשובה בלב שלם על כל נדנדוד עבירה על כל עבירה קלה, ואם חודש אלול עבר כראוי "מען האט אפגעפירט א שיינע חודש אלול", הרי כמה שונה היו מגיעים לראש השנה ועשרת ימי תשובה, כמה שונה היה נראה כל חודש תשרי אחר עבודת חודש אלול כראוי, והיו מקבלים עליהם קבלה טובה של סור מרע ועשה טוב, לעשות רצון הבורא בלב שלם. אולם בימינו אלה כאשר אנו מביטים על עצמינו בעוה"ר אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים, אין לנו צדיקים, אבל הקב"ה נמצא עמנו, ולזה מבואר בספרים אלול ראשי תיבות אני לדודי ודודי לי, להורות שהקב"ה נמצא עמנו ויכולים אנו לפנות אל הקב"ה, והבא לטהר מסייעין אותו, הקב"ה

מסייע לכל הבא ליטהר, ולא נחסר מאתנו רק הרצון אמיתי וחשק אמיתי לעשות רצון ה', צריכים לרצון אמיתי לזכות לתשובה שלימה.

ובזה יתבאר הכתוב אשר בא לחזק את בני ישראל בחודש אלול, כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך, השי"ת נמצא עמנו "השי"ת איז דא", להצילך ולתת אויבך לפניך, כי אמרו חז"ל (סוכה נב) יצרו של אדם מתגבר בכל יום אלמלא הקב"ה עוזרו לא יוכל לו, ועל זה עלינו לדעת כי אבינו שבשמים הוא בקרב מחניך, להצילך ולתת אויבך לפניך, להציל אותנו ולעזרנו במלחמת היצר הרע ומעורר אותנו לתשובה.

עוד ירצה ברמז הכתוב שבא לחזק לבבינו ולהודיענו שהשי"ת הוא אב הרחמן, "א רחמנות"דיגער באשעפער פאר יעדן איינציגן איד, יעדער איינער קען צוקומען צו הקב"ה, כל אחד יכול לבקש ולפעול אצל הקב"ה כל מה דבעי, וכמו שנאמר (תהלים קמח יח) קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, ובחודש זה כאשר מתפללים ושופכים שיח לפני הקב"ה, - כי כן לב יודע מרת נפשו, כל אחד יודע כמה תפלות ובקשות יש לו להבוכ"ע, כל אחד יודע כמה הרפתקאות דעזו עליו במשך השנים שעברו, - צריכים לידע שהשי"ת נמצא אתנו, הוא יודע צרות לבבו של כל אחד בכלליות ובפרטיות, וכל אחד יכול לשפוך שיח לבבו "זיך אויסוויינען" נגד ה' הנמצא אתנו בתוכינו בחודש הזה, ונוכל לפעול כל טוב, השי"ת מצפה על תפלות בני ישראל, ובודאי שהשי"ת שומע תפלת כל פה, ויכתבינו לשנה טובה ומבורכת, תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה. בעוה"ר לקינו הרבה בשנה זו, היה שנה מר עם הרבה צרות ועגמת נפש, כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויבך לפניך, להציל כל בני ישראל מכל צרה וצוקה, שלא ישמע שוד ושר בגבולות ישראל, ששון ושמחה ישיגו ונס יגון ואנחה.

והשי"ת יעזור שנזכה לשנה החדשה לכתובה וחתימה טובה ושנה טובה ומבורכת לכל בני ישראל בכל מקום שהם, השי"ת ימלא משאלות לבבם לטובה ויוושעו בכל מילי דמיטב, עדי נזכה להתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

נו"נ על ידי ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

הילולא דצדיקיא

הרה"ק ר' מרדכי דוב מהארנאסטייפל זי"ע – כ"ד אלול

לידתו בקדושה

רבינו נולד בכ"ט כסליו ת"ר לאביו הרה"ק ר' משולם זוסיא אויערבאך זצוק"ל בן הרה"ק ר' יחיאל מיכל מקירמא זצוק"ל בן הרה"ק ר' צבי מנחם בנו של הרה"ק הרבי ר' זושא מהאניפאלי זי"ע ועבי"א. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת טשארנא רחל ע"ה בתו של הרה"ק ר' יעקב ישראל מטשערקאב זי"ע בנו של הרה"ק הרבי ר' מרדכי דוב המגיד מטשערנאביל זי"ע.

ויקרא שמו בישראל 'מרדכי' ע"ש המגיד מטשערנאביל זי"ע ו'דוב' ע"ש זקינו הרה"ק דובער האדמו"ר האמצעי מליבאוויטש זי"ע חתנו של אביו הרה"ק מטשערקאב זי"ע, ונולד בחצר הקודש של זקינו ר' יעקב ישראל מטשערקאב בהארנאסטייפל שהתגורר שם באותו זמן.

בוצין בוצין מקטפיה ידיע

בהיותו בגיל שש מתה עליו אמו ואביו התדווג שנית והלך מעיר הארנאסטייפל ועבר לגור בעיר אחרת, ורבינו נשאר שם בבית זקינו הרה"ק מטשערקאב זי"ע ונתגדל שם על ברכיו.

ומסופר שעוד משחר טל ילדותו היה נודע כבר בהתמדתו הגדולה וכשהיה בן עשר שנים היה יודע כבר מסכתות בע"פ, ובהקדמה לספרו שו"ת עמק השאלה כתבו עליו בניו הצדיקים בזה"ל ואמנם מנעוריו היתה יראתו קודמת לחכמתו וכל רואיו הכירו כי שם ה' נקרא עליו הן בעודו נער כבן י"א היה מעורר כל לילה ויורד ממיטתו לישיב על הארץ וערוך תיקון חצות מתוך בכיות על חורבן בית המקדש וגלות השכינה.

וב"ק מרן רבינו הק' בעל ברך משה זי"ע סיפר מעשה נורא על ימי בחרותו שפעם אחת הגיע לבית זקינו הרה"ק מטשערקאב זי"ע כשלא היה בביתו איש אחד לבקש ישועה על מעשה שעשה שהערים את הממשלה במשקלותיו שלא היה כפי מדת משקלם, והיה מדת משקלו פחות ממה שהיה צריך לשקול, ובא לבקש ברכה מהרה"ק ר' יעקב ישראל מטשערקאב זי"ע ובראותו שאין הרה"ק בביתו נכנס אל חדר הבחור הצעיר מרדכי דוב נכד הרה"ק וביקש שיברכו, ותמה עליו ר' מרדכי דוב במה אוכל לעזור אותך? ואחר שהפציר מאוד איש ההיא נתן ר' מרדכי דוב פסקא ואמר לו שבעת המשפט כשיקחו המשקלות לראות אם הם מכוונים יזרוק הפתקא על המאזניים, וכן עשה וניצל ובא בחזרה להרה"ק מטשערקאב זי"ע וסיפר לו את כל הדברים האלה, קרא הרה"ק את נכדו הצעיר ושאלו מה עשה, סיפר לזקינו שיהודי אחד בא אליו והביע לו את תלואותיו ולקחתי פסקא וכתבתי עליו את שמי "מרדכי דוב בן ר' משולם זוסיא" ואני יודע איך אך אני כתבתי והשית עשה...

האיש מקדש

בהיותו כבן י"ג בכניסתו לעול המצוות בחר בו הגה"ק בעל דברי חיים מצאנו זי"ע, ואצל סעודת הבר מצוה כתבו וחתמו התנאים בהיכלו של הסבא קדישא הרה"ק מטשערקאב זי"ע.

והדברי חיים שלח שליח מיוחד לגמור השידוך וזמן החתונה נקבע לשנת תרט"ו שאכן אז התקיימה כמוסכם בעיירה הוסיטען השוכן על גבולי רוסיא ועסטרייך.

ומרן רבינו הגה"ק שליט"א סיפר שביום החתונה כשהלך החתן לטבול במקוה, אמר הרה"ק הדברי חיים שרוצה לילך עמו ולראות כיצד עריכת טבילתו ואחר שראה אמר - "ער האט זיך גוט גע'טובל'ט, וכשסיפרו זאת להחתן אמר "אמת יענע טבילה איז טאקע געווען א שיינע טבילה".

החתונה היתה מהחתונות הגדולות היתקיימה אז בקרב ישראל והשתתפו בו אלפי חסידים ואנשי מעשה גדולי הדור בראשיהם, לאחר הנישואין ביקש הרה"ק הדברי חיים שהזיווג יבוא לגור אצלו בעיר

צאנו אך הרה"ק מטשערקאב לא הסכים להניח נכדו החביב לעזוב את ביתו ועיר מגוריו.

אחר חתונתו עלה מעלות רמות בתורה וקדושה, בהיותו בגיל י"ח כבר היה בקי בש"ס ופוסקים כאחד הגדולים ושביילי ההוראה היו נהירין ליה בזקן ורגיל, ובאותו תקופה חיבר הספר "חיבר לטהרה" על דיני מקוואות ונט"י, והיה אומר על מה זה ראה לחבר חיבור על דיני טהרה זו"ל בהקדמתו "על אשר אמרו אשרי מי שלומד תורה בטהרה, ומי יערוך לו לאמור טהור אנכי מעון ומנגע, אמרתי אזכה עכ"פ להיות לומד בעניני טהרה אך לא הביאו לדפוס רק בשנת תרנ"ו בבארדיטשוב ואף גם זאת בעילום שם, "אחד מן התלמידים".

על כסא ממלאכתו

הרה"ק ר' יעקב ישראל מטשערקאב זי"ע בעזבו את העיר הארנאסטייפל הפצירו בו אנשי העיר שלא לעזוב אותם, אמר: "אל תדאג! העיר הארנאסטייפל לא תשאר ריק" ולא ידעו אז פשר הדבר, ובשנת תרכ"ג כאשר נחלה הרה"ק מטשערקאב זי"ע ונחלש מידי יום ליום לא מש ממיתו נכדו החביב ר' מרדכי דוב יומם ולילה.

ופעם אמר לנכדו: דע בני כי הרופאים שוא ידברו כי כל חחולי מחולי הרוחני בא וכאשר פוגמים באבר רוחני נחלה אבר גשמי והתבוננתי במה פגמתי לאחרונה ויצא לי הדבר כי לא הייתי מתייגע כה הרבה בהתורה הקדושה ועל כן אני מקבל עלי ללמוד בכל יום ויום ח"י פרקים משניות, וכאשר אמר מילים אלו מיד נרפא.

והיה כאשר נתרפא אמר לנכדו: אכן נתרפאתי מכל חולי אמנם מוכרח אני לעזוב את המקום ולהתפרד ממך כי הגיע שעתך למלוך, אך ר' מרדכי דוב לא רצה עדיין לקבל עליו עול ההנהגה הזהיר לו זקינו כי הגיע שעתך למלוך ואין מלכות אחד נוגעת בחברתה אפלו כמלא נימא, וכן היה הרה"ק מטשערקאב זי"ע חי עוד י"ז שנים מאותו היום.

ומיני אז עלה על כסא ההנהגה ורבים הלכו לאורו, וכל העיירות שבסביבות הארנאסטייפל נכנעו תחת כנפי ר' מרדכי דוב, ומצודתו היתה פרוסה על כל העיירות כפרים ופלחים שבגלילות הארנאסטייפל ונהרו אליו אלפי חסידים.

וגם בעיני גדולי הדור היה נערץ מאוד ומסופר שפעם אמר עליו דודו הרה"ק ר' דוד'ל מטאלנא זי"ע, בנו של הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זצ"ל שלהאברך הזה ראוי לנסוע ולא רק החסידים אלא גם אדמו"רים צעירים וישישים הצעירים ילמדו ממעשיו והישישים יתביישו ממנו ובמיוחד ה' מעריץ אותו הרה"ק הדברי חיים מצאנו זצ"ל כתב עליו בתשובה (שו"ת ד"ח ח"ב יו"ד סי' מ"ט) בתואר הרב הגדול בוצינא קדישא חסידא ופרישא המאוה"ג חסיד ועניו ירא ה' בנש"ק שר התורה המפורסם וכו'.

ופעם אמר לבנו הרה"ק מקשאנוב זצ"ל: הידעת דלר' מאטיל יש דיעה בשמים?

פעם הפצירה אחד מבנותיו של מרן הק' מצאנו באביה שיתפלל בעדה שתפקד בדבר ישועה ורחמים, אמר לה האב תפן אל הצדיק מהארנאסטייפל לפי שהוא בתפלתו הזכה יפעול הישועה שמעה הבת לקולה וערכה מכתב לגיסה הרה"ק ר' מרדכי דוב על דבר מבוקשה וטרם ששלחה את המכתב הוסיף אביה הרה"ק מצאנו לחתנו על המעבר השני של הדף בכתיב "אנא למלא בקשת בתי תחי" ואבקש גם להתפלל עבורי כי חולה אנכי חותנכם חיים בן מרים"

מסופר מעשה פלא אודות השידוך של בתו של הרה"ק מהארנאסטייפל עם בנו של הרה"ק מצאנו ר' שלום אליעזר שהי' עוד לפני לידתו של הרה"ק ר' שלום אליעזר כי לפני שנולד ה' הרבנית של הרה"ק מצאנו מקשה לילד וכאשר הזכירו אותה לבעלה הרה"ק מצאנו זצ"ל אמר שיפשו לחתנו הרה"ק מהארנאסטייפל שיבקש עלה רחמים, וכן עשו.

אך התנה הרה"ק מהארנאסטייפל שהוא מתפלל על תנאי שיהי' בן הנולד חתן לבתו של שנה אחד, והלכו ושאלו את פיו של הרה"ק מצאנו והסכים להשידוך. וכאשר אמרו להרה"ק מהארנאסטייפל שחתנו הד"ח הסכים להשידוך, נתן אצבעו לתוך פיו וירדו מעיניו הק' שני טיפות דמעות והבן נולד בשט"מ למז"ט. וכה התחתנו הרה"ק מהארנאסטייפל עם חותנו הרה"ק מצאנו ויהי בעלותו השמימה

כחמש שנים לפני הסתלקותו בשנת תרנ"ח אמר לבניו: אתמול ראיתי בחלומי את דו"ז הרה"ק דוד"ל מטאלנא זצ"ל ואמר לי כי כרוז שמע בשמים שמככים על שני ר' מאטליך - וממשיך ר' דודל - בעדך הפצתו שתח"י עוד חמש שנים, כי אותך צריכים עדיין בעוה"ז. והקצתי והנה חלום.

בשמעם את דבריו רעדה אחזתם את בני הרה"ק ובמיוחד נבהלו בשמעם שגישו הרה"ק ר' מרדכי מסליכוב זצ"ל נפטר לחי העולם, ואז הבינו כי יש דברים בגו במה שחלם האב. ומיני אז נתגברה החלישות מידי יום ליום.

בשנת האחרונה תרס"ג נכנסו אליו בניו לדבר עמו בענין הדפסת ספריו שו"ת עמק השאלה אמר להם ניחא לי מאד כי גם אצל חותני הרה"ק מצאנו זצ"ל הדפיסו את ספרו בשנתו האחרונה ומני אז החליטו הבנים ביניהם שלא לדבר עוד מהדפסת הספר, כי אולי עיי"ז יחדל אביהם לחשוב בענין החלום.

בחודש אלול תרס"ג נסע להשתטח על ציון זקינו הק' מטשערקאס זצ"ל כמנהגו בכל שנה ושנה, וכמנהג בית טשערנאבל. ולפני שנכנס באוהל הק' חלץ מנעליו מרגליו, ובחזירתו לבתר דסיים צלותי לא מצא המנעלים. באותו רגע נשתנה פניו לגמרי, והקרובים הבינו שראה בזה אות ומופת שהגיע זמנו להיפטר מעוה"ז.

בשבת האחרונה לימי חייו כ"א אלול ערך את שלחנו הטהור כרגיל עם קהל גדול מחסידי, אולם כשהשמיע ד"ת גמר אומר: "כל מי מיוצאי חלצי שישמור דרך ה' ויעסוק בתורה ועבודה, זכור אוזכרנו תמיד. ואף שמה לא אשכחנו".

במוצאי מנוחה אור ליום כ"ב אלול ישב אצל השלחן וכ' תשובה בדיני בית הכנסת (והוא לו נדפסה בשו"ת עמק השאלה סי' נ"ז) ובגמרו לכתוב מסרו לבנו שיגיה התשובה והוא בעצמו ישב לקבל פתקאות של חסידים שבאו אליו להתפרד בבוא הימים נוראים, ואחר שסעד מלוח דמלכא לקח בחזרה התשובה ומחק את יום הכתיבה "אור ליום כ"ב" ל"מוצאי שבת" ונכנס לחדרו. וכעבור שעה קלה התאונן על כאב ביד שמאלית, קרוב לחצות שמעה הרבנית אנחה יוצאת ממנו וניגשה אליו וראה שהחלה הגסיסה ולקול זעקתה נתאספו כל אנשי הבית ויצאתה נשמתו בטהרה, והוא בן ס"ג שנה.

עובדת

ופשט את בגדיו

סיפר מרן רבינו הגה"ק שליט"א בשם אביו רבינו הק' בעל ברך משה זצ"ל שבראצפערט התגורר איש אחד ושמו ר' יוסף הערצאג ע"ה, והוא הי' אכסניית הרה"ק מהארנאסטייפל זצ"ל כשבא פע"א לראצפערט כשהשיא חותנו הרה"ק ר' שלום אליעזר' ור' יוסף סיפר שהסתכל על הרה"ק מהארנאסטייפל בשעת עמודתו בתפלה "און א ריר האט ער זיך נישט געגעבן" ועם כל זה בחזירתו לביתו הוכרחו להחליף את בגדיו שהיו רטובים מן הזיעה כנשרה במים.

תחית המתים

סיפר בעל העובדא שהוא היה שותף עם עולמיש יוד (מי שיה מתנגד היו קורין לו עולמיש יוד) מסחרם היה בבורית [זייף], ובית החרושת [פאבריק] שלהם היה מחוץ לעיר, פעם אחת הלך השותף בהשכמת הבוקר בשעה חמש לבית החרושת כשנכנס ראה שאחד העובדים שם תלה בעצמו, לא ידע מה לעשות, כי ידע שברוסלאנד אפשר להיגרם מזה פאגראם ח"ו על מאות יהודים, וניגש אל החבל, וחתכה, נפל הנכרי לתוך הבהמות נבלות שהיו מונחים שם, ונשבע שמלביה לא יגלה מעשה הנ"ל, וחשב שלא יתוודע המעשה.

אחר כמה ימים קיבלו השותפים הזמנה, היות שהנכרי הנ"ל עבד

אצלם שלש שנים, והוריו אינם יודעים איפה הוא, על כן נפל החסיד עליהם, וצריכין לברר שהם אינם אשימים בדבר, הלך השותף החסיד להרה"ק מהארנאסטייפל וסיפר לו המעשה, אמר לו הרה"ק, הלא כמדומה לי שיש לך שותף, יבא גם הוא אלי. החסיד ידע שהשותף לא ירצה לבוא, אבל התחיל לפתותו שיבוא, אבל לא רצה בשום אופן, עד שאמר לו, הלא הרבה אנשים באים אל הרה"ק ויש לו ידיעות בכל הענינים [ערפארונג] אולי יעלה בדעתו עצה כל שהוא, ובזה הכיר אותו שיבוא, והגיע יחד עם שותפו החסיד אל הרה"ק מהארנאסטייפל. אמר להם הרה"ק, והלא שכרתם אדוואקאט מעיר קיוב וגם המשפט יהי' בקיוב, ובקיוב יש יריד גדול (מדי חמשה שבועות תהי' שם יריד) ואל היריד באים מיליאנען אנשים ומוכרים שם עבדים ושפחות ובית וקרקעות, בין כל כך הרבה אנשים אפשר שיגיע גם הנכרי הזה, ויקראו להשוטר [פאליציאנט] והוא יש לו הניירות [דאקומענטן] שלו, ויראו הוא חי.

השותף המתנגד הנ"ל, שידע שהנכרי מת ולא היה יכול לגלות מחמת השבועה, וכאן שומע דיבורים אלו מהרה"ק, נתרזו מאוד, ירק על הקרקע לשמע דברי הרה"ק, וברח מביתו של הרה"ק, רץ אחריו השותף החסיד, אבל הוא לא רצה לדבר עמו, על כל פנים השותף לא רצה נסוע לקיוב על יום היריד, אבל נסע עם השותף החסיד לקיוב בשביל עניני המשפט, ולמעשה היה אז יריד, והיו שם הרבה אנשים למאור, והם היו אחוים ירו ביד חבירו שלא יאבדו זה מזה בן אנשים רבים כל כך.

פתאום ראה השותף המתנגד את הנכרי, וצעק יעשאק! ונתעלף על אתר, שאל השותף החסיד את הנכרי, יעשאק איפה היית? ענה לו הנכרי, שאינו רוצה לדור ביחד עם הוריו, ותקע החסיד [ער] האט געגעבן א פיין! בפיו, וניגשו אליו שני שוטרים, ושאלו להנכרי מה עמו, אמר להם שהתקוטט [ער] איז צוקריגט] עם הוריו ואינו רוצה לדור עמם, והרי היו להשוטרים הניירות [דאקומענטן] וראו מי הוא, וממילא נפטרו השותפים אחר כך מכל המשפט.

כשנתעלף המתנגד הנ"ל שפכו עליו מים ועוררוהו מהתעלפות, והובילוהו לבית החולים, והיה חולה ז' חדשים, מגדל הבהלה הפתאומית, [שאל] אחר כך רצה המתנגד ללכת אל הרה"ק כדי לפייסו על שירק בפניו על דבריו הקדושים, והלך אליו עם השותף החסיד כשנכנס אל הרה"ק אמר מו' זאל האבן א זאל קנאפע אמונה, אזא קנאפע אמונה, פארן האן זאל מען נישט גליבן, אז ווען ס'קען זיין א פאגראם אויף הונדערטער יודען, קען מען אפילו מיט א קאפיטל תהלים ברענגן א רוח אויף צען, פופצן מינוט, (היינט בפרט לזמן קצר כזה). התנגד הוא נשאר קלאיקעף היה הולך עם מקלות (כנראה מחמת שירק לפני הרה"ק) בנו כבר היה חסיד (שיח זקנים).

א שיין ברכה...

כל בני הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זצ"ל התנגדו להרה"ק ר' מאטעלע מהארנאסטייפל, משום שהנהיג באדמו"רות כשעדיין היה אברך ודודו זקינו הרה"ק ר' אהרן היה רבי, וסיפר מהרי"ד מבעלזא זי"ע חותני (הרה"ק ר' ישעי' זושא זצ"ל בן הרה"ק ר"א מטשערנאביל הי' ראש המתנגדים).

והנה מנהגו של הרה"ק ר' אהרן היה, שלפני חג הסוכות הביאו לו אתרוגים ולולבים, והיה מחלק לכל אחד מבניו אתרוג ולולב, שלח שליח להרה"ק ר' אהרן, שישלח לו אתרוג ולולב, השליח הגיע לטשערנאביל ואמר להרה"ק סיבת בואו, וזה היה כבר לאחר שחילק הרה"ק ר' אהרן לכל אחד מבניו אתרוג ולולב, צויה הרה"ק ר' אהרן שיחזירו אליו כל אחד לולבו ואתרוגו ונתנם לשליח ואמר לו קח אתך כל הלולבים ואתרוגים, והרבי שלח יבחר לעצמו איזה אתרוג ולולב שירצה.

חרה הדבר לבני הרה"ק מטשערנאביל, אמר להם אביהם הרה"ק ר' אהרן, כנותן טעם מדוע עשה כנ"ל, דער יונגערמאן (הרה"ק מהארנאסטייפל) מאכט שיין א ברכה.

וסיים הרה"ק מהרי"ד, איננו זקוק להגיד לך [איך] שפאר דיר איין צו זאגן באיזה אתרוג ולולב בחר לו הרה"ק ר' מאטעלע בחר באתרוג ובולוב שניתנו תחילה לחותני (שהיה ראש מתנגדיו). (שיח זקנים)

מענינה דיומא

בענין חודש אלול וימי הרחמים והסליחות (ג)

ענין ד': אופני התשובה והכנה ליום הדין.

שמעתי מפי רבינו הקדוש מ"ה מנחם מענדיל זצוק"ל מרימאנוב שאמר: מצינו שהקב"ה מקיים כל התורה כמו שאמר דל (ברכות ו.) מנין שהקב"ה מניח תפילין ובמקומות אחרים איתא (סוטה יד.) שהוא רופא חולים ומרחם על האבוינים. מנין שהקב"ה עושה תשובה, אמר הוא דל: מצינו שאמר בגמ' (סוכה נב:) שלשה הקב"ה מתחרט עליהם בכל יום, ואחד מהם הוא ע"ש שרא את הצי"ח שנאמר (מיכה ד, ו) אשר הרעות, עכ"ד.

(מאורי ושמי, פנחס ד"ה עוד בפסוקים הנ"ל.)

שמעתי מאמרי' (הרה"ק רמ"פ מברעזאן) זצ"ל בשם הגה"ק הרבי רבי מענדל זל"ה שאמר לתלמידיו, אני אומר לכם אין הוא התשובה והחרטה. מעשה באחד שהלך לשוק לעיר גדולה עם סחורה (הנקרא בל"א לאווינר), וה' רואה שלא בא עדיין שום סוחר והוא יחיד בסחורה זו. הלך לאכסניא ואכל ודשן וישן, ואח"כ הלך לשוק ושמע שהמלך מבקש סחורה כזו, ורוצה ליתן סך גדול בעד כל אמה, וחשב בדעתו למחר יתנו לי יותר, והלך עוד לאכסניא כ"ל. והי' ממחרת שמע שהמלך נתן עוד יותר בעד כל אמה, וכן הרבה פעמים. עד שבא לשוק ושמע שהמלך אין לו חפץ בסחורה הזו. והי' כששמע את זאת הכה בראשו וצווח מה עשיתי הלא הי' לי ריוח גדול ועושר, ואעפ"י כן לא השגחתי על זה רק אכלתי וישנתי, אי ואבי איך אבוא לביתי למקומי אשר אני יושב. זאת נקראת חרטה, אם הוא באופן כזה, עכ"ל.

(אמרי יהודה, אמור בידה ממושבתיכם (קפ"ט, א.)

הרמ"מ מרומנוב זצ"ל אמר כי סגולה להתעוררות התשובה לחיות על ציון הרבי רבי אלימלך בליזענסק ביום ה'א"צ שלו.

תחילת כל דבר צריך עזיבת החטא, מה שחטא במחשבה דיברד מרעיה, ואין בכלל אלא מה שבפרט (מכילתא פ' בא פרשה טו), דהיינו שצ' לפרוט כל פרטי עונותיו וכל החטאים לפני השי"ת, ולבסוף במר נפשו על כל פרטי עונותיו ולעשות תשובה שלימה על זה במסירה, באמרו אל נפשו, האין הכניס טפה סירוחה כמוהו נגד מלך המלכים גדול ונורא, אשר מלאכים ושרפים וחיות ואופני הקדוש חלים ותתפחדים ויזעמו מפני יראתו ברזל הוא וברזל שמו ומהדר גאווה ית', ואימתו מוטלת עליהם, ומקבלים עליהם עול מלכות שמים באימה ובידרא.

ובחשבו זאת וישימו על לבו גדול היראה של מלאכים וחיות ואופני הקדוש, אי תפול עליו יראה ופחד, בחושבו שהוא קרוין מחומר ומטיפה סירוחה וכ"כ הכניס נגד מלך גדול ונורא כזה, ונתלכלך בכתמי עונותיו, כי כל חטא הוא כתם ונדמה כצואה, כמאמר הכ' (זכריה ג ד) הסירו הבגדים הצואים.

וכל כי האי חוצפה לדמות בעניו שרוצה בו ית"ש, אך הוא ית' בעל דין ובעל רחמים, ורוצה בתשובת הרשעים, כמאח"כ (פיט וכל מאמינים מוסף דימים נוראים) הפתח שער לדופקי בתשובה, ע"כ צ' לשוב אליו באמת בלי שום פני' ומחשבה זרה ח"ו, שלא יתי' כטובל ושרץ בידו ח"ו, רק לקבל עליו מסירה על כל עבודתו אשר רוצה לעבוד אותו ית"ש.

וסדר עבודתו כן הוא, דהיינו לקיים הכון לקראת אלקיך ישראל (עמוד ד יב, ע' ברכות כ"ג), וקודם כל תפלה יסדר שבחו של מקום ב"ה (ע' ברכות לב.), ויכניע כל תאותיו בהשבר לבו ורוחו בקרבו, וישיפל וימאס בעוה"ז עד קצה האחרון, בחשבו, שכל העוה"ז הוא כגרניר חרדל בפני העוה"ב, ומוטב לדבק בו ית"ש שהוא תענוג כל התענוגים, והוא בלתי בעל תכלית, וכמאמר דל (אבות ד יז) יפה שעה אחת בתשובה ומעט, שעה"ה הוא לשון הסרה, כמאמר

הכ' (בראשית ד ה) ואל קין ואל מנוחתו לא שעה, דהיינו שמסיר ממנו כל התאוות רעות. בתשובה, דהיינו ששב מזה אל השי"ת. ובמעשים טובים, דהיינו שרוצה לדבק בו ית"ש ולעסוק במצות ומעט. מכל ח"י עוה"ז, השפל והנבזה.

(ליקוטי תורה הדרכה ל')

שמעתי בשם הק' מוה"רצ' מרימאנוב ז"ל שאמר, חפץ הייתי לראות קליפה שנבראת מעבירה שעושה אדם מישראל, לפי דעתו היא מלאה פצעים. כי הקליפה שבראית הרשעים גמורים בעונותיהם, הם בראים ושלמים חזקים, אבל מאיש מישראל, כל הקליפה היא חלשה ומדוכה. כי אפי' כשעושה עבירה אינו עושה בכל לב, רק בלב נשבר ובעל כרחו מאונס היצר, ולכן נברא מזה מלאך חלוש. ואח"כ תיכף הוא שם ובוכה, וניסמין עינו (של הקליפה). ואח"כ כשעושה תשובה ומתחרט ומכה כף על כף ומכה בראשו ועל לבו וגם ספקתי על ירך, ועי"ז נשבר להקליפה הראש והידים ולבו וכל גופו. נמצא שהוא מלאך נשבר ומפוצע בפצעים בכל אברים מכף רגל ועד ראש, עד כאן לשון קדשו. (אמרי יהודה פו. קטו.)

שמעתי בשם אחד מעובדי השם המפורסמים, שסיפר שפע"א בא לבית תפילתו של הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב זצ"ל יהודי אחד מאנשי הצבא, אשר ה' זה איזה שנים בידם. וכאשר בא לבית תפילת הצדיק וראה תפילתו ונועם ויו הדרת קדשו, נכנס הרה"ק תשובה בלבו, ונתמרמר מאוד מאד בתשובה עמוקה אין הוא אחד בין הגוים ואוכל נבילות וטריפות ומחלל את השבת, והעמיק בהרהורי תשובה עד שהתמרמר מזה מאוד. ואמר הרב הקדוש הרבי ר' הערש, שכדאי הי' בשמים לסבול כל החטאים שעשה - שבאמת הי' שוגג - בשביל הרהור תשובה עמוקה שהי' לו.

(קונטרס מנחם ציון, עמוד ס"ז.)

שמעתי על האמת מהרה"צ מליסקא שאמר שמי שאוכל תמיד קטניות בליל שב"ק מובטח לו שלא ימות בלא תשובה.

(אור הישר והטוב (הוצ' ר"פ לאווי) דף קסא: מכתב כג) על כל דבר יש עצות ע"י ד"ת ומצות ויש מצות המועילות למי שנפסק ממזדריגות שגברו עליו ימים מחשבות הבלים וניתק מקביעות ד"ת בלב, להתחירו לקביעות. וביחוד הוא לזה מצות שבת שבוים השבת יש לו לקחת ע"י קדושת מצות שבת לחזור לידבק בדי"ת ולמאס הבלי עוה"ז.

(צדקת הצדיק אות רלו)

אומר הרבי רבי שמחה בונים מפשיסחא: אילו הי' בעל תשובה יודע כמה גדול כוחה של תשובה עד שאפי' בהרהור אחד של חרטה מהתורמומות נשמות למדריגת צדיק, הי' שמח מאוד שזכה לצאת מאפילה לאור גדול, אלא שאין מראין לו מן השמים את מעלתו האמיתית כדי שלא תפסק הבחירה ולא ימאס האדם לגמרי בעוה"ז בשיכל הבריא.

(נדיבות הלב פ"א אות ו)

הגה"ק מהר"ד מבבלוא אמר: כל שורה של תשובות חת"ס זצ"ל מסוגלת לתשובה.

(ספרא רבי דישראל ה"ד בס' מרבה תורה פ"ט ענף ב אות ז עמ' רפט)

ענין ה': אמירת מזמור לדוד ה' אורי וכו'

המנהג לומר מזמור לדוד ה' אורי וישעי בכל ימי אלול שחרי"ת ומנחה, ועפ"י המבואר בפסיקתא אורי ברה"ש ישיע ביהו"כ פ"י צפנני בסוכו היינו חג הסוכות, ע"כ אמרית לכתוב כמה פירושים נאים במזמור זה הנוגע לימים אלו.

העולם נהגו לאמרו אחר תקי"ש, והכי מסתבר דהרי

התקיעות הוא מעיקר הדין ולדוד אינו אלא מנהג מאוחר, ובצאנו ועוד כמה מקומות לא אמרו זאת, ע"כ העיקר קודם. ומרן מסאטמאר זצ"ל הי' נוהג לאמרו לפני התקיעות ואולי משום קפידת צאנו שלא לאמרו ע"כ החליף מקומו, או לפי שרצה לגמור מקודם כל מה שי"ך לתפלה, (אבל במנינים אחרים בבית מדרשו עשו כמנהג העולם), ויש חסרון במנהג זה לסתם בעלי תפלה הממהרים באמירתו, ונמצא תוקעים באמצע לדוד, וזה אינו נכון כי באמת אין חיוב לאמרו מהדין והמנהג הוא רק להתעוררות העינים הנאמרים בו, ואי"כ צ"ל במתנות ואם לאו אינו אלא חזקא ואטלולא כציפצוף עופות, (מענין אמירת לדוד באלול ע"י דרשות קול בן לוי דרוש כב.)

(א' לדוד ה' אורי וישעי, יל"ד א) כבכל ל' אורי - ישעי, ב) כיון שאמר בקרבו עלי מרעים לאכול את בשרי, למה צ"ל עוד צרי ואויבי לי, ג) מהו כפל הלשון כשלו-נפלו, ד) בזאת אני בוטח, למה לא אמר בה' אני בוטח, וי"ל דיסוד גדול בעבודת ה' הוא, מ"ש אשר אנכי מצוין 'היום', כאילו היום ניתנה תורה, שלא יעשה מצות אנשים מלומדה כדבר רגיל וישן, (ע"י חת"ס ואתחנן עה"פ למען תאריך ימים וכו' כל הימים, דאדם כזה חי' תמיד ח"י צער ומכאובים, ובפ' ראה כ' ההקלה בא רק עבור שלא הי' אצלו בכל יום כחדשים, וכן מבואר בפ' תבא תחת אשר לא עבדת וכו' בשמחה ובטוב לבב), ולדאי אם הי' הוא אורי וחיות שלי לעבדו בהתחדשות, ע"כ אין מניח חיותו וחשקו בדברים אחרים, ע"כ ממי אירא, שכל רוחות היצר לא יזיוו אותו ממקומי, ולא עוד אלא שבהשתמשו בכלי הגוף לעבודת ה' מלבד דאין הנשמה נמשכת אחר הגוף גם כוח הגוף וכל חושיו נמשכין לעבודת ה' ומתהפכין לחיות כל שרת אל הנשמה, ובדאי שלא תירש עוד שפחה את גבירתה, והי"ש אחיז' ה' מנוח ח"י, הוא חיות ועו שלי וע"כ ממי אפחד, שאלך לבקש חיות ושומחה ממקום אחר, מגשמיזם ותאות, אדרבה צרי ואויבי המה לי, שהמה משועבדים לי שגם הם מתהפכין ומסייעין אותי לעבודתו ית' ע"ד ברכות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו (משלי טו ז), פי' אם דרכו של האיש להשתוקק ולרצות במה שהוא רצון ה', אז ע"כ גם הם ישלימו אתו ויסייעוהו, (ומקים בזה בכל דרכיך דעהו, ועי"ז נאמר בכל לבבך בשני ציריך, ובתנאי דע"ז נאמר צדיק רוע לו שהרע כפוף לו), וע"כ המה כשלו ונפלו, ר"ל כשלו ברוצנים להסית אותי נגד רצוני ית', ונפלו אח"כ במה שמוכרחין עוד לעמוד לצדי' בעבודת השי"ת, (ומלאך רע בע"כ יענה אמן, והגיע זמנו לומר שירה, וטוב מאד זה יצה"ר), אם "תתנה" על מחנה, אמר ל' נוח, כלפי הקב"ה, ר"ל לפעמים הקב"ה ממניד את האדם במצב של נסיון עד שנדמה לו כאילו אין מנוס, אמנם אם יתגבר האדם בעקשנות יפלו כל החומות כאפס ואין, דחוצפא כלפי שמיא מנהיג (סנהדרין קה.) וע"ד ש"כ באגרא דפרקא (אות א) בשם ה"ק מלובלין לענין אחר שיצא בת קול שובו בנים שובבים חוץ מאחר (תניגה טו.) שהי' ע"ד נסיון, וכע"י ש"כ הישרמ באיכה עה"פ גדר בעדי ולא אצא, ועד"ז כ' השלח"ק (שער האותיות ה' ביאה) בשם אביו על מאחז"ל כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה חוץ מצא (פסחים פו:), (וכ"ה ברה"ש שעה"ק יז כא) היינו כשישמע מהקב"ה שמדחתו ואמר לו צא יתעקש ואל יטה און, והי"ש אפי' אם צנתה עלי מחנה להרחיקני ממך, לא יירא לבי מאחר שאני יודע כי אינו אלא לנסיון. ואדרבה ממה ששולחין נסיונות לאדם זה גופא הוא סי' שהמלך חפץ ביקרו ע"כ רוצה לנסותו עד היכן מגיע אהבת האדם אליו, שיוכל לשלם לו אח"כ שכרו ביתר שאת וביתר עז מאילו לא הי' מנסוהו, ובהו ית' האדם שיש ושומח, כי אילו הי' הקב"ה ממאס לו הי' מנסוהו. ולדאי אם תקום עלי מלחמה בזאת גופא אני בוטח שאחזק חפץ ב', ועדיין איני מנותק מהשורש, וכי יש לך חיווק גדול מזה, (וכידוע מ"ש הרה"ם דוה קללת נחש שימצא בכ"מ מזה כי הענף הוא לחמו שעי"ז יאה לו שום קשר עם השי"ת לבקש ממנו ולהתפלל לפניו וע"ד שאר"ל (תענית כ"ה) תנו לו ולא אשמע קולו.

*

בענין חודש אלול

באחד באלול ר"ה למעשר בהמה רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים בא' בתשרי. איתא בזה"ק דמעשר רומז ליראה, והנה דעת הת"ק מי שמתנהג כל השנה בדרך הכסילים רק ביר"ח אלול הוא מתעורר לתשובה וליראת השי"ת, הוא כמו בהמה שאין לו דעת אדם, ור"ש באחד באלול ר"ה למעשר בהמה, שאז מי שיש לו דעת בהמה מתעורר ליראה הנרמז במעשר, כי מי שהוא בבחינת אדם ירא מהשי"ת כל השנה כולה, ורא"ש אומרים כי מי שמתעורר עכ"פ בחודש אלול הוא ג"כ בבחינת אדם, אבל מי שממתין עד בא' בתשרי ואז רק משיג היראה, הוא בה מה. (לישירים תהלה)

ולא יראה את פני ה' ריקם (דברים טז). כתב מרן האריז"ל, מי שלא בכה באלו הימים (עשיית) אין לו נפש טובה, ובא להורות בזה שאם אינו עושה תשובה על ידי תורה ועבודה, עכ"פ צריך להראות לפני הקב"ה שהוא רוצה לעשות תשובה, והוא ניכר על ידי שהוא בוכה, וזה שאמר הכתוב ולא יראה פני ה', בתפילה באלו הימים, ריקם, שיהיו עכ"פ טיפות של בכה, והמשך הכתוב איש כמתנת ידו, כל אחד כפי השגתו בעבודת הבורא ב"ה, אזי כברכת ה' אלך, כך יתברך מהקב"ה. (בן בית)

מראשית השנה ועד אחרית שנה (דברים יא). מקודם כתיב השנה ואח"כ שנה, פירוש מהר"א מוידיתשוב ז"ע דבכל שנה ושנה אנתנו מקוים על הגאולה שלימה, ובתחילת השנה אנו סוברים ומיחלים כי השנה הזאת תהיה 'השנה' בה"א הידועה, שנת גאולה וישועה, אמנם בסוף השנה, שאנו רואים בעונותינו הרבים, כי נכזבה תוחלתנו, ולשוא קונו ח"ו, ובעונותינו הרבים אין זו שנת הגאולה, רק שנה פשוטה וקלה, וזה שסיים ועד אחרית שנה'. (תפארת אדם)

אחת שאלתי מאת ד' פ' ה' מרוזין ז"ע, 'אחת' היא הנשמה שנקראת 'יחידה', שאלתי היא לי בשאלה (הלוואה) מאת השי"ת, ועל כן 'אתה אבקש', היינו שמבקש שהשיכנה ישרה עמו ואזי יהיה שאלה בבעלים שהוא פטור על הכל. ועל דרך זה יש לומר הפסוק הקודם 'אם תקום עלי מלחמה', וירא אנכי לנפשי שלא אפול ח"ו ברשת היצר האונס, ועל כן אמר 'בואת' היינו מיעוט והכנעה, שאם יש לי מיעוט והכנעה 'אני בוטה', שהשי"ת ישרה שיכניתי אצלי (כאמור אשכון את דכא) ואזי יהיה שאלה בבעלים. (אור הנר)

שבתי בבית ד' כל ימי חיי לחזות בנועם ד' ולבקר בהיכלו. בילדותי שמעתי מאמר נפלא בשם אחד הצדיקים, דהנה לשבת בבית ד' כל הזמן יש לזה מעלה גדולה, אך מצד שני יש בזה חסרון שאדם מתרגל למקום ואין לו כל כך יראת הכבוד, לעומת זאת מי שמגיע רק לביקור בבית ד' יש לו מעלה דשומר ומכבד את המקום, אך חסרון גדול שלא נמצא שם כל הזמן. וזה מה שביקש דוד המלך ע"ה שיהיה לו את שני המעלות, 'שבתי בבית ד' כל ימי חיי', אך שיהיה לו גם יראת הכבוד כראוי, וזה המשך 'ולבקר בהי' כל'. (גר יצחק)

ואמר הרה"ק ר' דוב בער (המגיד ממעורט"ש) שזה כוונת הפסוק (בראשית ז) ובאת אל התיבה אתה ואשתך ובניך, היינו שיהיו כוונת האדם שכל חיות שלו ואשתו ובניו הם תלויים ועומדים בדיבור התיבה של התפילה, ובפרט בימים נוראים שכל חיותנו תלויים בתפלות הגנוגות. (גנוי יוסף)

מרן רבי יחזקאל משינאווא אמר, לפיכך נאמר בשלחן ערוך בענין הלכות שבין ר"ח אלול עד אחריו סוכות

'נוהגין'. לפי שרגילין לומר א"ע מנהג ברעכט א' דין' (מדרש), כלומר על ידי מנהג שקבלו עליהם האנשים בימים הנוראים וגם בשאר ימות החול ובימים טובים "שומרים את הדינים" ואת הגזירות רעות, ומכיון שבימים הנוראים הם ימי הדין ולכן כתוב "נוהגין" ש"ע"י המנהג ישרו את הדינים למעלה ואת הגזירות הרעות. (לישירים תהלה)

אדמור"ם מהר"א מבעלזא ז"ע אמר שאין לדלג על אלתן החרוזים (שנוכר בהם שזועקים בלילה) גם אם התחילו לומר סליחות לאחר שהאיר היום, לפי שבועקתם בעוד ליל' וכיוצא בזה קאי על כללות ישראל שזועקים בעוד ליל, בהגלות הארוכה הזה הדומה ללילה, והתפילה נכללת בתפילת כלל ישראל.

ומי שזוהר לומר המזמור לדוד ה' אורי (תהלים כ"ז) בבוקר ובערב יהיה מובטח שיצא שנתו בטוב ויערב לו ויכניע על ידי זה כל המקטרגים, ואפילו אם ח"ו גזירה רעה נגדו עלי, יכול הוא לבטלה ויציא בדימוס בדין, וסוגלת זה המזמור גם כל השנה מועיל לכמה דברים. (מלט נפשו)

וימים אלו נקראים ימי רצון, ואני נתתי טעם לשבח למה נקרא ימי רצון, כי אין כל אחד מישראל שלא יעורר לבו בקרבו עתה בחודש אלול, ואם גם באלה לא שב, בידוע שיצא מהכלל, ואין לו חלק בין ישראל, ונפשו לא מטוהרה, ולחיות שעתה זמן תשובה לכל גדול קטן שם הוא נמצא, נשלם רצון הבורא ברוך הוא, שזה היה קדמות רצונו ברוך הוא. (אור המאיר, דרוש ר"ה)

מנהגי ועובדות הצדיקים

בעל תורת חיים מקאסוב ז"ע לא היה מרים יד שמאלו מחודש אלול עד עבור הימים הנוראים שלא יוגרם בזה כח לבחינת סמאל בשמים ממעל, ושלא להגביר מידת הדין. (בית הלחמי)

הרה"ק ר' ירחמיאל משה מקאזניץ ז"ע אמר בשם הרה"ק מאפטא ז"ע, שבחודש אלול טוב לאכול שזיפין (פליממן) ומסולג לשמחה. (ספרן של צדיקים)

שמעתי שהרה"ק הדברי חיים מצאנא ז"ע היה רגיל לומר שבאם מתרמי ליה חופה ונשואין בימי אלול, אז הוא לו הכנה על הימים הקדושים. (ויגד משה)

פעם בא זוג לפני בעל דברי יחזקאל, אשר בביתם לא שרר שלום בית, היה זה באחד מימי חודש אלול, ולקח השופר בידו והחל לתקוע כמה תקיעות, ובני הזוג החלו להתעורר מאוד בתשובה, ומאז חזר השלום לשכון כבוד בביתם.

סיפר הרה"ק ר' משה מקאברין ז"ע, שפעם אחת בחודש אלול כשהיה הרה"ק ר' מרדכי לעכוויטשער ז"ע על הדרך, עמדו בקרעטשמע שהוצרך לנוח הסוסים, ונכנסו לשם, וישבו שם ערלים, ושמעם שאמר ערל אחד לחבירו, "ווער עס הארעוועט נישט דעם חודש, האט נישט א גאנץ יאר צו עסן".... ואמר להם: איר הערט וואס ער זאגט. (אמרות משה)

סיפר הרה"ק ר' משה מקאברין ז"ע, כשהיה ילד היה משחק עם חביריו בחודש אלול, ותאמר לו אחותו הבכירה, האם גם היום אתה משחק, הלא היום חודש אלול, 'און אפילו די פיש אין וואסער ציטערן דאך אויך', וכשמעי זאת האב אויך אנגעהויבן ציטערן, עד היום הזה אני זוכר את הפחד הזה. (אמרות משה)

הרה"ק ר' איציק'ל מפשעווארסק ז"ע, סיפר שהרה"ק ר' יחזקאל שרגא משינאווא ז"ע סיפר בכל ר"ח אלול, שבזמן הרה"ק רבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ע נעלם איש מביתו ואשתו נשארה עגונה, ויעצוה מכירה שתלך לליזענסק שיש שם רבי שפועל וישועות, ואכן שמעה להם ונסעה להרבי ר' אלימלך והזכירה לפניו צרתה, לקח ר' אלימלך נייר ושירטט עליה מין צורות אותיות ומסרה ביד אחד מאנשי ביתו, וציוה עליו לילך למקום משכן החיצונים בתוך היער ולמסור זאת, והגיל עשה כציווי רבו, וכשמסר זאת לשומר הפתח שמע שמתוככים, למה לו לר' אלימלך לומר לנו דיעות מה לעשות, ולאחר דין ודברים הוציאו לו את האיש ההוא, והיה מלוכלך מכף ראש ועד רגל ולקחו לביתו וטיפלו בו, ושאלוהו מה עבר שם, לא זכר לספר, רק זאת ידע שבכל השנה סבל מהם יסורים קשים ומרים, עד שהגיע ר"ח אלול שאז התחילו לשמוע קול שופר מבית המדרש, ונפל עליהם אימה ופחד, והיה לו מנוחה מהם כל החודש. (ביג אורות כתוב בדרך אחר)

שאל אחד את הרה"ק ר' אשר מסטאלין ז"ע, כלום אני יכול לעשות תשובה, ואני חטאתי בחטאי שכתוב עליו בספרים שאין תשובה מועלת, השיבו, וכי מה זה שייך לך, אתה צריך לעשות המוטל עליך, אלא מה אתה חושש אולי לא יהיה לך עולם הבא, כבר אמרו חכמים יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא. (ספורי חסידים)

פעם שאל אחד להרה"ק מרוזין ז"ע חוטא אני ורצוני לעשות תשובה, שאלו הרה"ק מדוע אינך עושה תשובה, ומי מעכב אותך, השיבו האיש אני יודע כיצד עושים, השיבו הרה"ק כיצד לחטוא ידעת, השיבו האיש, עשיתי ואחרי כן נודע לי שחטאתי, השיבו הרה"ק עשה כן גם עתה, חזור בך, והחשבון של תשובה בוא מאליו. (לקוט ספורים)

רבי ישראל סאלאנטער זצ"ל אמר שקודם ראש השנה יקבל כל אדם על עצמו קבלה באיזו מדה הצריך תיקון חוץ ממה שצריך לשוב בתשובה שלימה. ובזילאנ מצאנו קבלה שכתב הגאון ר' חיים עזר גראדענסקי זצ"ל קבלה לשנת תרצ"ד שלא יעבור יום בלא לימוד מוסר. (חניג)

בבעלזא היה אחד מהמשמשים ושמו שמואל בצלאל, והיה איש פשוט, פעם אחד שאל אותו הרה"ק מהר"ד מבעלזא ז"ע: "שמואל ווען ווערסטו נתעורר", והשיב "ביי מן המיצר" (תקיעת שופר), השיב לו המהר"ד "אביסל צו שפעת". ופירשו החסידים כוונת רבם, דכשהאדם ממתין מלהתעורר לתשובה ולירש עד שהוא בא למצב של מן המיצר כלומר למצב של צרות ויסורים, זה הוא קצת מאז וחר. (תכין לבם)

רבי אליעזר מוויזניץ בעל דמשק אליעזר, בימיו האחרונים כשהיה שוכב על ערש דוי, בקרחה הצדיקים כק אדמור"ם מבעלזא ואחיו, ובתוך השיחה פ' האדמור"ם מבעלזא בשם ר' מרדכי מטשערנאבל ז"ע את דברי הארי"י, שאומרים בליל שבת יאה רעוא קמיה ד"תשרי" על עמיה, פ' שתהיה לרצון לפני הבורא יתברך העבודה הגדולה שעם ישראל עושים בחודש תשרי, השיב לו ר' אליעזר שאפשר לפרש יאה רעוא "קמיה", שהרצון יתעורר עוד לפני חודש תשרי על עמו, כלומר עוד בחודש אלול חודש הרחמים, ונהנה מזה.

חסיד אחד נכנס פעם להרה"ק ר' אהרן מטשערנאבל בחודש אלול, נענה החסיד ואמר: רבי השי"ת יעזור שיהיה כבר 'תכלה שנה וקוללתיה', השיב הרה"ק ואמר השי"ת יעזור שכבר יהיה 'תכלה שנה בברכותיה' שעוד תגמור גם שנה זו בברכות. (מאורי אור)

עמק השאלה

שאלה: הנה נתפשט המנהג בכל תפוצות ישראל וכל ינוקא דבר כי רב יודע ההלכה שאם שותים חלב או אוכלים גבינה ורוצים לאכול אחריו בשר צריך להמתין חצי שעה והוא פשוט לכל אבל לדיון זה לא נמצא שום מקור כי ביו"ד סי' פ"ט ס"ב פסק המחבר שאין צריכים אלא נטילת ידים וקנינה סעודה והדחת הפה ואף אחד מהפוסקים לא זכר שיעור זה של חצי שעה ואם כן מהיכן נובע הלכה או מנהג זה?

תשובה: אכן אמת הדבר שזה לא נמצאת לא בשו"ע ולא בפוסקים אבל בזוה"ק (פ' משפטים) הובא בב"א א"ח סי' קע"ג שיש לזוהר שלא לאכול גבינה ובשר בסעודה חדא ובשעתא חדא מצינו דעת הזוה"ק שיש להמתין שעה אחת בין גבינה לבשר אמנם בספר מטה ראובן סי' קפ"ז כתב דיש לומר דמה שכתב הזוהר שעתא חדא אין כוונתו למימר בזה שעה אחת ממש (דהיינו אחד מעשרים וארבעה ביום) אלא כוונתו למימר בזה להמתין זמן מה וכזה"ל מצינו באו"ח סי' ר"מ במג"א סוף הכיטון וביד אפרים שם ע"ש אם כן צריכין לדעת כמה הוא זמן מה. וי"ל דמצינו בשבת (לא) במתניתין לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה היינו חצי שעה וגם מצינו (בפסחים צט:) סמוך למנחה לא יאכל אדם והיינו זמן מנחה היא תשע שעות ומחצה ואסור האכול מתשע שעות אם כן סמוך הוא חצי שעה אם כן הכאו נמי כוונת הזוהר בשעתא חדא היינו חצי שעה.

שאלה: רגיל בפי העולם דאסור לאכול קצת האחרון של הפת משום דקשה לשכחה האם יש מקור לזה.

תשובה: יש מקור על זה ע"פ קבלה שהחיצונים אווזים בה אבל מכל מקום אפילו אין לו מקור מוסמך אסור לאכלה, דיש לחוש לסכנה כמו שכתוב בספר חסידים סי' רס"א דכל דבר שתופסין אותו בחזקת סכנה מויק לפי שלשון בני אדם מזקת וכו"ה בירושלמי וצריכין למיחש למאי דברייא חוששין וגם הרשב"א כתב דכל דבר שיש קבלה ביד הזקנים וזקניות לא נסתר קבלתם רק אחר הקיום שאינו באפשרי.

שאלה: מפני מה נהוג עלמא לומר שימי חי אדם הוא מאה ועשרים שנה ובפסוק נאמר ימי שנותינו בהם שבעים שנה וכו'?

תשובה: נח בנה התיבה מאה ועשרים שנה ופירש"י דעד ק"כ שנה אאריך אפי ואם לא ישיבו אביא עליהן מבול ובאבן עזרא כתב י"א שזה קצב האדם ואין זה אמת כי הנה שם חי ת"ר שנה וכל הדורות אחריו ובימי פלג (דור הפלגה) חסרו השנים ומימות דוד המלך עד היום שבעים או שמונים שנה ע"כ.

והחתם סופר (תורת משה פ' משפטים) כתב וראוי לכל ישראל אם אין החמא גורם לחיות לכל הפחות מאה ועשרים שנה כמושרע"ה והלל הזקן וריחב"ז ור"ע שכל אחד חי מאה ועשרים שנה כדאיתא בגמרא וכדכתיב והי' ימיו מאה ועשרים שנה והא האמר משה רבינו בעצמו בתפלה למשה ימי שנותינו בהם שבעים שנה היינו עד שנכנס לבית הספר בן עשר שנה ושמש את בו מ' שנה כי אין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה (ע"ז ה:) ונעשה בן חמישים מאה ואילך ימי שנותיו שבעים שנה דהיינו מאה ועשרים שנה עכ"פ מצינו שיימי חי אדם היא מאה ועשרים שנה.

והשי"ת יעזור לנו שנזכה לחיות מתוך נחת והרחבה חי חי יודוך וישבחוך עד מאה ועשרים שנה אמן.

יכולים למסור שאלות להמדור עמק השאלה קודם ובמשך ימי בין הזמנים אל אחד מחברי המערכת או על הטל

1646-222-4138

יאמרו המושל"ים

אוצר בלום, רעיונות ומשלים, בטל נוזלים

כל העיירה כמרחקת ומכל פינות העיר ממהרים אנשים בריצה ממהרת אנשים נשים וטף, חכמים נבונים וידועים פתאים כסילים ושוטים הכל רוצים ברחובות העיר. נחום הכפרי יושב בביתו ומסתכל לעבר החלון ולא יוכל להבין ולרצות מה זו עושה? עומד ממקומו ויוצא החוצה ומפסיק אחד מן השיירות ומעמיד להם פנים תמיה ושואל מהו הריצה? ואנה פונים כל אנשי העיר?

וכי לא שמעת אם לא ראית? - עונים השיירה בקול אחד - הלא המלך שוכן לא רחוק מכאן על פני השדה בגבולת העיר! ועתה איפוא בוא גם אתה עמנו לקבל פני המלך!

שאל נחום הכפרי: איככה אוכל לעמוד בפני המלך ואני ערום וערירי בבגדים קרועים ובבית המלך אינו נכנס אלא שר מכובד.

לא ולא עכשיו המלך עדיין לא בהיכלו והוא שוכן על פני השדה, והוא מקבל כל אחד ואחד כמו שנראה, ומאיר לכל אחד פנים שוחקות והונן לכל המבקש ממנו.

והנה כי כן אומר הרח"ק בעל התניא נ"ע (פ' ראה) ימים האלו ימי חודש אלול לא נקבעו למועד וליום טוב והלא דבר הוא והענין כי כעת הקב"ה הוא כמלך ועדיין לא נכנס בהיכלו לדון את דין עמו והוא שוכן על פני השדה וכל אחד ואחד כמו שנראה יוכל להתקרב אליו שיאיר עליו הארת י"ג מדות של רחמים ואינו כמו ההארה בשבתות וימים טובים שהוא כמלך שכבר נכנס להיכלו ולא יכנס לשם אלא יחידי סגולה בלבד.

ועל כן מה לנו להמתין ונאבד הזמן היקרה הווי שבקל יכולין להתקרב אליו ית' עד ומה נענה כשיעבור ימים האלו בלא כלום ויגיע יום הושענא רבה ונשמע קולו ההרגשי והכבי של מרן רבינו שליט"א שואג ורובק:

"די מלך פארט שוין אוועק... די מלך גייט שוין ארויס פון שטאט... אוי אי מלכא אנא עד השתא אמאי לא אתית לגבאי...".

נתחזק אפוא בעוד מועד כשהמלך על פני השדה ואכן כמו שאנו נראים נלך ונקבל את פני המלך ונשוב אליו בלב שלם, כי בימים האלו בקל יכולין להתעורר בתשובה אמיתית יהיה מי שיהיה, כדי שנוכל להמליך אותו ית' עלינו בלבבות מהורות ומזוככות ולצעוק "המלך" בלב שלם.

תודה וברכה
להרבני הנגיד

מוה"ר משה אייזנארפער הי"ו
לרגל שמחת אריסי בתו עב"ל הבה"ח יואל יושע סעגעדן נ"ו
ממציני ישיבתנו הק'

ולהרבני הנגיד

מוה"ר נפתלי משה אינדיג הי"ו
לרגל הכנסת בנו לעול התורה והמצות